ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 102 (1739) | Пятніца, 21 снежня 1962 года | Цана 4 кап.

ТВАРЫЦЬ ДЛЯ НАРОДА Ў ІМЯ КАМУНІЗМА

СУСТРЭЧА КІРАЎНІКОЎ ПАРТЫІ І ЎРАДА З ДЗЕЯЧАМІ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА

17 снежня ў Доме прыёмаў на Ленінскіх гарах адбылася сустрэча кіраўнікоў Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада з дзеячамі літаратуры і мастацтва.

На сустрэчу былі пісьменнікі, мастакі, скульптары, кампазітары, дзеячы кіно і тэатра — мастацкая інтэлігенцыя Масквы, Ленінграда, прадстаўнікі ўсіх саюзных рэспублік, рэдактары газет і часопісаў, кіраўнікі радыё і тэлебачання.

Дзеячаў літаратуры і мастацтва сустракалі таварышы Л. І. Брэжнеў, Г. І. Воранаў, А. П. Кірыленка, Ф. Р. Казлоў, А. М. Касыгін, А. І. Мікаян, Д. С. Палянскі, М. А. Суслаў, М. С. Хрушчоў, Л. Н. Яфрэмаў, Ю. В. Андропаў, П. Н. Дзёмічаў, Л. Ф. Ільічоў, Б. М. Панамароў, А. М. Шалепін.

Таварыш М. С. Хрушчоў сардэчна вітаў прысутных. Ён сказаў, што такія гутаркі за апошнія гады сталі традыцыйнымі, і [illegible] павышэнню творчай актыўнасці мастацкай інтэлігенцыі, роля якой у будаўніцтве камунізма і камуністычным выхаванні савецкіх людзей усё больш і больш узрастае. Мы даўно хацелі, гаворыць Мікіта Сяргеевіч, пагутарыць з вамі, паслухаць вас, выказаць свае заўвагі і пажаданні па пытаннях развіцця літаратуры і мастацтва.

У пачатку гутаркі выступіў сакратар ЦК КПСС Л. Ф. Ільічоў. Затым адбыўся абмен думкамі. З прамовамі выступілі пісьменнікі М. М. Грыбачоў, Я. А. Еўтушэнка, Г. І. Серабракова, С. П. Шчыпачоў, І. Р. Эрэнбург, мастакі А. А. Дзенека і В. А. Сяроў, кінарэжысёр С. А. Герасімаў.

У гутарцы, якая працягвалася некалькі гадзін, былі абмеркаваны важнейшыя пытанні развіцця літаратуры і мастацтва, задачы мастацкай інтэлігенцыі ў барацьбе за новы ўздым мастацтва сацыялістычнага рэалізму, за ўсталяванне камуністычнай ідэалогіі ў барацьбе супраць чужых уплываў упадніцкага мастацтва Захаду.

У ходзе гутаркі з прамовай выступіў таварыш М. С. Хрушчоў. Яго прамова была выслухана з вялікай увагай і глыбокай цікавасцю.

ТАСС.

КАМІТЭТ ПАРТЫЙНА-ДЗЯРЖАЎНАГА КАНТРОЛЮ

Цэнтральны Камітэт КПБ, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР і Савет Міністраў БССР пастанавілі ўтварыць Камітэт партыйна-дзяржаўнага кантролю ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР.

РАЗМОВА аб надзённых задачах

Свой чарговы сход камуністы пісьменніцкай арганізацыі рэспублікі прысвяцілі абмеркаванню вынікаў лістападаўскага Пленума ЦК КПСС. З дакладам выступіў П. Харкоў. Затым выступілі А. Русецкі, [illegible], І. Дубровін. Яны гаварылі аб задачах пісьменнікаў у ажыццяўленні гістарычных рашэнняў Пленума. І. Шамякін расказаў прысутным аб сустрэчы кіраўнікоў партыі і ўрада з дзеячамі літаратуры і мастацтва, якая адбылася 17 снежня ў Маскве.

Сход выбраў дэлегатаў на раённую партыйную канферэнцыю.

ДЛЯ ПОЛЬСКАГА ЧЫТАЧА

Агенцтва друку «Навіны» выдае ў Варшаве штотыднёвы часопіс «Краіна Саветаў». Ён знаёміць братэрскі народ Польшчы з жыццём працоўных Савецкага Саюза і карыстаецца вялікай папулярнасцю ў чытачоў.

Часопіс № 48, які нядаўна выйшаў, амаль цалкам прысвечан нашай рэспубліцы. Нумар адкрываецца артыкулам Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР В. І. Казлова. У ім падводзіцца вынік дасягненняў беларускага народа ў развіцці эканомікі і культуры за сорак пяць год Савецкай улады. Вучоны-эканаміст, супрацоўнік Інстытута эканомікі АН БССР А. Пашкевіч у артыкуле «Беларусь індустрыяльная» расказвае пра сучасны стан прамысловасці рэспублікі ў гады сямігодкі. Вялікі фотарэпартаж прысвечан сённяшняму Мінску.

Многія матэрыялы знаёмяць чытача з культурай беларускага народа. У нумары надрукаваны артыкул П. Глебкі, у якім аўтар расказвае аб поспехах беларускай літаратуры, жывапісу, музыкі, тэатра; апавяданне Т. Хадкевіча «Квітнеючы сад». Каляровыя фотаздымкі расказваюць пра спектакль Беларускага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы «Лявоніха на арбіце» і работы беларускіх мастакоў, якія экспануюцца ў Дзяржаўным Мастацкім музеі БССР. Народная творчасць прадстаўлена фотаапавяданнем пра славутыя слуцкія паясы.

ПЛЕНУМ ЦК КП БЕЛАРУСІ

18 снежня адбыўся IV пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі.

У рабоце пленума прынялі ўдзел сакратары абкомаў КПБ, якія ведаюць пытаннямі прамысловасці і сельскай гаспадаркі, загадчыкі партыйных, сельскагаспадарчых і прамысловых аддзелаў абкомаў КПБ, першыя сакратары райкомаў, гаркомаў і гаррайкомаў КПБ, старшыні гарвыканкомаў і райвыканкомаў, начальнікі абласных упраўленняў вытворчасці і нарыхтовак сельгаспрадуктаў, начальнікі тэрытарыяльных вытворчых калгасна-саўгасных упраўленняў, парторгі абкомаў КПБ у вытворчых калгасна-саўгасных упраўленнях, першыя сакратары абкомаў ЛКСМБ, кіруючыя работнікі міністэрстваў і ведамстваў, кіраўнікі прамысловых прадпрыемстваў, будоўляў, транспарту, калгасаў і саўгасаў, перадавікі прамысловай і сельскагаспадарчай вытворчасці.

Пленум разгледзеў пытанне:

Вынікі лістападаўскага (1962 г.) Пленума ЦК КПСС і задачы партыйнай арганізацыі Беларусі.

З дакладам па гэтаму пытанню выступіў першы сакратар ЦК КП Беларусі таварыш **К. Т. Мазураў.**

Па абмеркаванаму пытанню пленум прыняў пастанову.

Пленум разгледзеў арганізацыйныя пытанні.

Пленум выбраў Прэзідыум ЦК КП Беларусі.

Членамі Прэзідыума ЦК КП Беларусі выбраны таварышы **Ц. Я. Кісялёў, В. І. Казлоў, К. Т. Мазураў, І. М. Макараў, П. М. Машэраў, С. О. Прытыцкі, Ф. А. Сурганаў, Д. Ф. Філімонаў, В. Ф. Шаура.**

Кандыдатамі ў члены Прэзідыума ЦК КП Беларусі выбраны таварышы: **Л. Г. Максімаў, В. А. Пянькоўскі.**

Пленум зацвердзіў састаў Бюро ЦК КП Беларусі па кіраўніцтву сельскагаспадарчай вытворчасцю. Старшынёй Бюро зацверджан сакратар ЦК КПБ тав. **Ф. А. Сурганаў.** Намеснікам старшыні Бюро зацверджан тав. **Г. А. Філіпаў.**

Пленум зацвердзіў састаў Бюро ЦК КП Беларусі па кіраўніцтву прамысловай вытворчасцю. Старшынёй Бюро зацверджан сакратар ЦК КПБ тав. **Д. Ф. Філімонаў.** Намеснікам старшыні Бюро зацверджан тав. **А. А. Смірноў.**

У сувязі з зацвярджэннем тав. **Ф. А. Сурганава** старшынёй Бюро ЦК КПБ па кіраўніцтву сельскагаспадарчай вытворчасцю пленум вызваліў яго ад абавязкаў другога сакратара ЦК КП Беларусі.

Пленум выбраў другім сакратаром ЦК КП Беларусі тав. **П. М. Машэрава.**

Пленум выбраў сакратаром ЦК КП Беларусі і зацвердзіў старшынёй Камітэта партыйна-дзяржаўнага кантролю ЦК КП Беларусі і Савета Міністраў БССР тав. **С. О. Прытыцкага.**

СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

19 снежня ў Мінску пачала сваю работу восьмая сесія Вярхоўнага Савета Беларускай Савецкай Сацыялістычнай рэспублікі пятага склікання.

Залу пасяджэнняў Вярхоўнага Савета БССР у Доме ўрада запоўнілі выбраннікі беларускага народа. У зале многа гасцей — прадстаўнікоў працоўных сталіцы рэспублікі.

10 гадзін раніцы. За сталом прэзідыума займаюць месцы Старшыня Вярхоўнага Савета Беларускай ССР **Ц. С. Гарбуноў,** намеснікі Старшыні Вярхоўнага Савета БССР **А. М. Дзмітровіч, І. М. Калілец, Л. П. Чагіна, А. П. Лагацкі.**

Ва ўрадавых ложах—**Ц. Я. Кісялёў, В. І. Казлоў, К. Т. Мазураў, І. М. Макараў, П. М. Машэраў, С. О. Прытыцкі, Ф. А. Сурганаў, Д. Ф. Філімонаў, В. Ф. Шаура, Л. Г. Максімаў.**

Старшынствуючы—дэпутат **Ц. С. Гарбуноў** аб'яўляе восьмую сесію Вярхоўнага Савета Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі адкрытай.

— На разгляд Вярхоўнага Савета Беларускай ССР,—гаворыць ён,—уносяцца наступныя пытанні:

1. Аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1963 год.

2. Аб Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1963 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР за 1961 год.

Гэтыя пытанні ўносяцца Саветам Міністраў БССР.

3. Зацвярджэнне Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Пытанне ўносіцца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета БССР.

Па прапанове дэпутата **М. А. Кліменкі,** які выступіў па даручэнню Савета Старэйшын, Вярхоўны Савет аднагалосна ўключае гэтыя пытанні ў парадак дня сесіі і прымае рашэнне: абмеркаванне праектаў народнагаспадарчага плана і дзяржаўнага бюджэту праводзіць адначасова.

Слова для даклада аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1963 год атрымлівае старшыня Дзяржплана БССР **С. М. Малінін.**

З дакладам аб Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1963 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР за 1961 год выступіў міністр фінансаў БССР **П. Л. Кохана.**

Пасля перапынку з садакладам аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1963 год, Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1963 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР за 1961 год выступіў старшыня Бюджэтнай камісіі Вярхоўнага Савета Беларускай ССР дэпутат **Г. Ц. Кавалеўскі.**

Затым Вярхоўны Савет пераходзіць да абмеркавання Дзяржаўнага плана развіцця народнай гаспадаркі і Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР на 1963 год.

У спрэчках па дакладах выступілі дэпутаты **В. І. Шарапаў.** (Маскоўская выбарчая акруга, гор. Мінск), **У. Ю. Міpончык** (Гродзенская — Дзяржынская выбарчая акруга, Гродзенская вобласць).

На гэтым ранішняе пасяджэнне Вярхоўнага Савета Беларускай ССР закрываецца.

Вячэрняе пасяджэнне сесіі праходзіла пад старшынствам намесніка Старшыні Вярхоўнага Савета Беларускай ССР дэпутата **Л. П. Чагінай.**

Вярхоўны Савет працягваў абмеркаванне дакладаў аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1963 год, Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1963 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР за 1961 год.

У спрэчках выступілі дэпутаты **М. П. Малочка** (Казлоўшчынская выбарчая акруга, Гродзенская вобласць), **Ф. Д. Рома** (Баранавіцкая сельская выбарчая акруга, Брэсцкая вобласць), **М. П. Абраменка** (Германавіцкая выбарчая акруга, Віцебская вобласць), начальнік Беларускай чыгункі **Г. І. Коцяш,** дэпутаты **М. А. Кліменка** (Васілевіцкая выбарчая акруга, Гомельская вобласць), **В. А. Фядорычава** (Асвейская выбарчая акруга, Віцебская вобласць), **А. Т. Шакура** (Мсціслаўская выбарчая акруга, Магілёўская вобласць), **П. Ф. Барысаў** (Дуброўская выбарчая акруга, Мінская вобласць), **П. Р. Мартысюк** (Смалявіцкая выбарчая акруга, Мінская вобласць).

20 снежня сесія Вярхоўнага Савета Беларускай ССР працягвала работу.

У 10 гадзін за сталом старшыні займаюць месцы Старшыня Вярхоўнага Савета Беларускай ССР дэпутат **Ц. С. Гарбуноў,** намеснікі Старшыні Вярхоўнага Савета Беларускай ССР дэпутаты **А. М. Дзмітровіч, І. М. Калілец, Л. П. Чагіна, А. П. Лагацкі.**

Ва ўрадавых ложах—**Ц. Я. Кісялёў, В. І. Казлоў, К. Т. Мазураў, І. М. Макараў, Ф. А. Сурганаў, Д. Ф. Філімонаў, В. Ф. Шаура, Л. Г. Максімаў,** члены Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, міністры.

Пад старшынствам намесніка Старшыні Вярхоўнага Савета Беларускай ССР дэпутата **А. М. Дзмітровіч** працягвалася абмеркаванне дакладаў аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1963 год, Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1963 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР за 1961 год.

У спрэчках выступілі дэпутаты **П. Ф. Глебка** (Обальская выбарчая акруга, Віцебская вобласць), **І. В. Абакунчык** (Гарадоцкая выбарчая акруга, Віцебская вобласць), **Р. І. Шавякоў** (Роская выбарчая акруга, Гродзенская вобласць), **П. З. Калінін** (Іванаўская выбарчая акруга, Брэсцкая вобласць), **Н. С. Носава** (Баранавіцкая Цэнтральная выбарчая акруга, Брэсцкая вобласць), **А. В. Бухавец** (Аршанская Чыгуначная выбарчая акруга, Віцебская вобласць), **М. Ц. Антонік** (Трактаразаводская выбарчая акруга, г. Мінск), **В. А. Казлоў** (Грэская выбарчая акруга, Мінская вобласць), **Р. Я. Кісялёў** (Глуская выбарчая акруга, Мінская вобласць).

Пасля перапынку старшынствуючы Старшыня Вярхоўнага Савета Беларускай ССР дэпутат **Ц. С. Гарбуноў** дае слова для выступлення дэпутату **А. І. Жароўні** (Гомельская Пралетарская выбарчая акруга, Гомельская вобласць). За ім у спрэчках выступіў міністр сельскай гаспадаркі БССР **С. Г. Карапанаў.**

Затым Вярхоўны Савет прымае рашэнне аб спыненні спрэчак па першаму і другому пунктах парадку дня сесіі.

З заключным словам выступае старшыня Дзяржплана БССР **С. М. Малінін.** Ён гаворыць, што ўсебаковае абмеркаванне і аднадушнае адабрэнне дэпутатамі прадстаўленага на разгляд Вярхоўнага Савета Дзяржаўнага плана развіцця народнай гаспадаркі рэспублікі на 1963 год сведчыць аб тым, што народнагаспадарчы план пятага года сямігодкі адпавядае задачам, пастаўленым XXII з'ездам партыі і лістападаўскім Пленумам ЦК КПСС. Паспяховае выкананне і перавыкананне гэтага плана дазволіць зрабіць дастойны ўклад у развіццё прадукцыйных сіл нашай рэспублікі, у стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма і далейшае павышэнне жыццёвага ўзроўню нашага народа.

Вярхоўны Савет аднагалосна прымае Закон аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1963 год.

Затым з заключным словам выступіў міністр фінансаў БССР **П. Л. Кохана.**

Вярхоўны Савет аднагалосна прымае Закон аб Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1963 год і пастанову аб зацвярджэнні справаздачы аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР за 1961 год.

Сесія пераходзіць да разгляду наступнага пункта парадку дня — зацвярджэнне Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

З дакладам па гэтаму пытанню выступіў Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР дэпутат **Д. А. Лукашэвіч.**

Вярхоўны Савет аднагалосна прымае Законы і пастанову аб зацвярджэнні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, прынятых паміж сесіямі.

Старшынствуючы — дэпутат **Ц. С. Гарбуноў** паведамляе, што ўсе пытанні парадку дня разгледжаны.

Восьмая сесія Вярхоўнага Савета Беларускай ССР пятага склікання аб'яўляецца закрытай.

БЕЛТА.

СТО ЛЕКЦЫЙ ЗА МЕСЯЦ

Лектары рэспубліканскага Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў актыўна прапагандуюць рашэнні лістападаўскага Пленума ЦК КПСС. У сельскіх клубах, дамах культуры, у бібліятэках, на прадпрыемствах яны выступаюць з лекцыямі аб развіцці прамысловасці і сельскай гаспадаркі нашай рэспублікі, чытаюць даклады на маральна-этычныя тэмы. Да чытання лекцый прыцягнуты дзеячы навукі, культуры, літаратуры і мастацтва.

Нядаўна жыхары Бабруйска з цікавасцю праслухалі лекцыі «Камунізм і сям'я» і «Камунізм і літаратура». Іх прачытаў пісьменнік К. Шней-Карасікаў. Рэжысёр студыі хранікальна-дакументальных фільмаў Д. Нежынскі наведаў г. Магілёў. Тэма яго лекцыі — «Кіно—важнейшае з мастацтваў». Супрацоўніца Дзяржаўнага Мастацкага музея Т. Сцёпіна падрыхтавала лекцыі «Прыкладное мастацтва» і «Мастацтва першай паловы 19 стагоддзя». Гэтыя лекцыі яна прачытала ў Навагрудку.

Лекцыі «Шляхі павышэння прадуктыўнасці жывёлагадоўлі» і «Росквіт хімічнай прамысловасці БССР» прачыталі вучоныя Х. Гарагляд і В. Пратапічын.

Толькі за апошні месяц лектары таварыства прачыталі каля 100 лекцый у гарадах і раёнах рэспублікі.

Ул. СЯРГЕЕЎ.

ШЛЯХ АГІТБРЫГАДЫ — У ВЁСКУ

Брашура з матэрыяламі лістападаўскага Пленума ЦК КПСС. Як хутчэй і больш даходліва данесці яе змест у калгасы і саўгасы?

— Мы сур'ёзна падумалі над гэтым пытаннем, — расказвае дырэктар Віцебскага раённага Дома культуры А. Сегаль. — Агіткалектыў Дома падрыхтаваў цікавую праграму «Больш мяса і малака». Мы маем новы, добра абсталяваны для паездак у далёкія калгасы і саўгасы аўтобус «ЗІЛ-155». Мастакі паклапаціліся аб афармленні гэтай машыны. Падрыхтаваны стэнды: «Рашэнні Пленума — баявая праграма савецкага народа», «Калгаснік, змагайся за працоўную славу раёна», «Дадзім краіне 25—30 мільёнаў пудоў добрага збожжа».

Нядаўна агітбрыгада, якую ўзначальвае мастацкі кіраўнік Дома культуры О. Партной, выехала ў саўгас «Вораны». Агітмашына пабывала ва ўсіх аддзяленнях, дала чатыры канцэрты. Цікава прайшоў вечар на цэнтральнай сядзібе саўгаса, на якім прысутнічала амаль 400 чалавек.

Затым агіткалектыў выехаў у саўгас «Старасельскі». Агітбрыгада, якая прапагандуе рашэнні Пленума ЦК КПСС, пабывае ва ўсіх населеных пунктах раёна.

М. САВІЧ.

УСІМІ КОЛЕРАМІ ВЯСЁЛКІ...

ЗАКЛЮЧНЫ КАНЦЭРТ ДРУГОЙ ДЭКАДЫ САМАДЗЕЙНАГА МАСТАЦТВА БССР

Кажуць, мастацтва — душа народа. Калі гэта так, дык і свята мастацтва — гэта свята народнай душы. Яно адбылося ў нас тры дні назад — 18 снежня, у памяшканні Дзяржаўнага тэатра оперы і балета, дзе праходзіў заключны канцэрт Другой дэкады самадзейнага мастацтва Беларускай ССР.

Напэўна, шматлікія тысячы гледачоў, што на працягу дзевяці дзён сачылі за выступленнямі самадзейных артыстаў у залах сталіцы і на блакітных экранах тэлевізараў, будуць выказваць крыўду на складальнікаў заключнай праграмы: яна не ўмясціла ў сябе ўсяго таго цікавага, што палюбілася нам і што ў той знамянальны вечар хацелася б зноў бачыць і чуць. Што зробіш? Нельга ахапіць неабдымнае! І такія крыўды — прыемныя. Бо яны выкліканы пачуццём нашай гордасці за народ, за яго незлічоныя таленты.

У суправаджэнні сімфанічнага аркестра зводны хор удзельнікаў Дэкады выконвае ўрачыстую «Песню аб Леніне» кампазітара Холмінава (са- [illegible]

[illegible] і класіка, мелодыі роднай зямлі і братніх народаў, калейдаскоп розных рытмаў і жанраў—вось што змясціла ў сабе вялікая, дзівосная праграма. Усімі колерамі вясёлкі ззяла народнае мастацтва. Каб асэнсаваць і вызначыць вартасць кожнага нумара, кожнага выступлення, патрэбен не толькі час—патрэбна калектыўная думка і гледачоў, і саміх удзельнікаў, і спецыялістаў. А сёння мы абмяжуемся непасрэднымі ўражаннямі ад канцэрта. Іх шмат. І пераважная большасць з іх — радасныя, святочныя.

Сапраўды, хіба не свята бачыць і чуць сямейны ансамбль Тарговічаў з калгаса імя Горкага Мядзельскага раёна? Тры пакаленні — дзед, два сыны і два ўнукі — патомныя музыкі! Мастацтва ў сям'і сапраўды самадзейнае, сапраўды народнае.

Ці дзіцячая група танцавальнага калектыву Мінскага Палаца культуры з яе «матрошчыным» танцам «Рускі сувенір»! [illegible] культуры і Народную харавую капэлу Брэсцкага клуба чыгуначнікаў) — гэта нібы пацеркі бурштыну ў цудоўнай нізцы народнай творчасці.

А побач з імі ідуць і сучасныя нумары, не менш цікавыя, захапляючыя: «Ты ляці, ракета наша» (народны хор будаўнічага трэста № 5), «Чырвоная Прэсня» Мурадэлі (харавая капэла Дома культуры Мінскага трактарнага завода), «Мяцеліца» Шуміліна на словы Дзеружынскага (хор даярак з калгаса імя Пушкіна Бабруйскага раёна), «Пісьмо паштальёна» Фельцмана (жаночая вакальная група Віцебскага тэхнікума сувязі) і інш.

У праграме канцэрта — шмат танцаў. Буру апладысментаў выклікалі «Украінская пляска» ў выкананні народнага ансамбля песні і танца Гомельскага Палаца культуры імя Ул. І. Леніна, «Кубінскі танец» (калектыў Гродзенскага педінстытута), літоўская «Полька ста- [illegible] на гэтым свяце. Тут і «Фантазія на беларускія тэмы» ў выкананні цымбальнага аркестра Віцебскага Палаца культуры мясцовай прамысловасці, і сімфанічны аркестр горада Магілёва, які выступіў з уверцюрай І. Дунаеўскага да кінафільма «Дзеці капітана Гранта», і Гродзенскі народны ансамбль песні і танца з «Песняй пра Гродна» А. Шыдлоўскага, і салісты-вакалісты М. Точка (г. Гродна) з арыёза воіна з кантаты П. Чайкоўскага «Масква», Б. Палякоў (г. Мінск) з арыяй Фігара з оперы Расіні «Севільскі цырульнік» і шмат што іншае.

Нельга не адзначыць вядучых В. Ясько, В. Лашчыніна, Г. Каралькову, В. Гадзяева. Дзякуючы ім, канцэрт прайшоў зладжана, у добрым рытме.

У гэтым таксама вялікая заслуга пастаноўшчыка канцэрта Ю. Ужанцава, галоўнага дырыжора — народнага артыста БССР Л. Любімава, дырыжора І. Абраміса, мастака — заслужанага дзеяча мастацтва РСФСР Я. Чамадурава, хормайстра — народнага артыста БССР Г. Цітовіча, балетмайстра — заслужанага дзеяча мастацтваў БССР А. Апанасенкі, загадчыка пастановачнай часткі Б. Талалаева.

На заключным канцэрце Дэкады прысутнічалі ўдзельнікі пленума ЦК КП Беларусі, які адбыўся 18 снежня, дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР.

Г. КРУШЫНА.

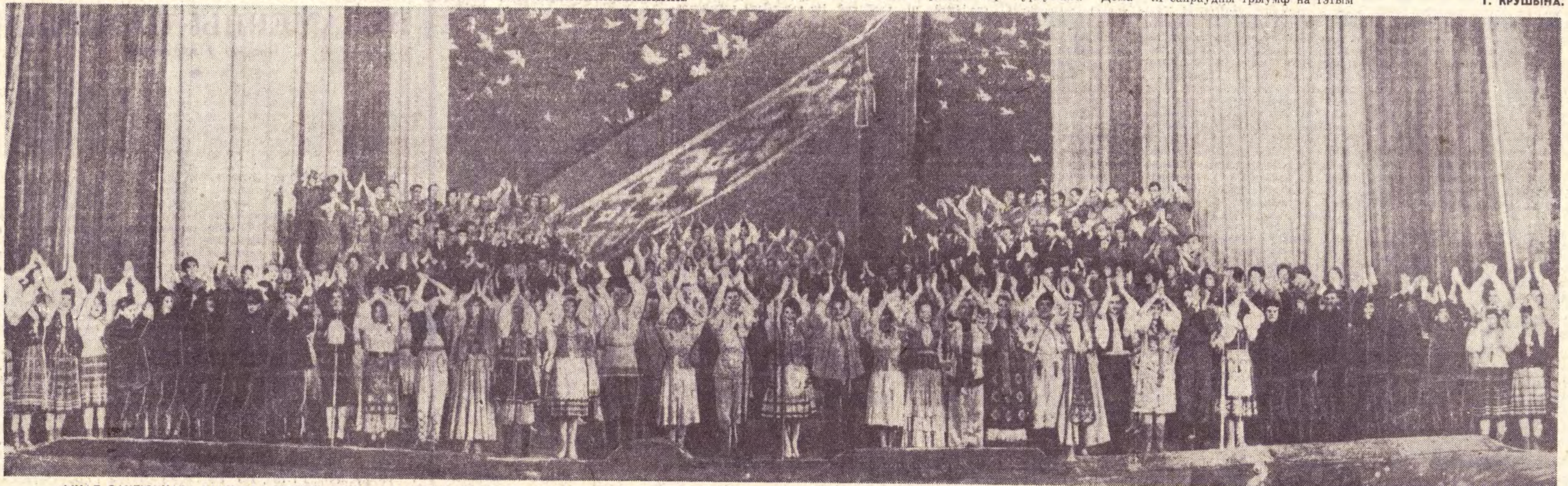

ФІНАЛ ЗАКЛЮЧНАГА КАНЦЭРТА ДРУГОЙ ДЭКАДЫ МАСТАЦКАЙ САМАДЗЕЙНАСЦІ БССР.

Фота Ул. КІТАСА.

У КАМІТЭЦЕ ПА ЛЕНІНСКІХ ПРЭМІЯХ

У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА ПРЫ САВЕЦЕ МІНІСТРАЎ СССР

Камітэт па Ленінскіх прэміях у галіне літаратуры і мастацтва паведамляе, што на атрыманне Ленінскіх прэмій 1963 года паступілі наступныя кандыдатуры:

У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ

1. **Аляксееў М. Н.** Раман «ВІШНЁВЫ ВІР».

Прадстаўлена выдавецтвам ЦК ВЛКСМ «Молодая гвардия» і рэдкалегіяй часопіса «Молодая гвардия».

2. **Айтматаў Чынгіз.** «АПОВЕСЦІ ГОР І СТЭПАЎ» («Джаміля», «Тапалька мая ў чырвонай касынцы», «Вярблюджае вока», «Першы настаўнік»).

Прадстаўлена агульным сходам супрацоўнікаў аддзела філасофіі і права Акадэміі навук Кіргізскай ССР.

3. **Бек А. А.** Цыкл з чатырох аповесцей «ВАЛАКАЛАМСКАЯ ШАША».

Прадстаўлена агульным прафсаюзным сходам Літфонду СССР.

4. **Быкаў В. В.** Аповесць «ТРЭЦЯЯ РАКЕТА».

Прадстаўлена Саюзам пісьменнікаў Беларусі, рэдкалегіяй часопіса «Дружба народов».

5. **Вінакураў Е. М.** Новыя вершы ў кнігах «СЛОВА» і «ЛІРЫКА».

Прадстаўлена Маскоўскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў РСФСР.

6. **Ваяводзін В. П.** Раман «СПАКОЮ НЯМА».

Прадстаўлена Ленінградскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў РСФСР.

7. **Варонін С. А.** Раман «ДВА ЖЫЦЦІ».

Прадстаўлена Ленінградскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў РСФСР.

8. **Гамзатаў Р. Г.** Кніга вершаў «ВЫСОКІЯ ЗОРЫ».

Прадстаўлена Саюзам пісьменнікаў РСФСР, Дагестанскім абкомам КПСС, Інстытутам гісторыі, мовы і літаратуры імя Гамзата Цадасы Дагестанскага філіяла Акадэміі навук СССР, Дагестанскім дзяржаўным універсітэтам імя Ул. І. Леніна.

9. **Залыгін С. П.** Раман «СЦЕЖКІ АЛТАЯ».

Прадстаўлена Алтайскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў РСФСР.

10. **Ісаеў Г. А.** Паэма «СУД ПАМЯЦІ».

Прадстаўлена рэдкалегіяй часопіса «Октябрь».

11. **Казакевіч Э. Г.** Аповесць «СІНІ СШЫТАК». Апавяданні: «ПРЫ СВЯТЛЕ ДНЯ», «ВОРАГІ», «ПРЫЕЗД БАЦЬКІ Ў ГОСЦІ ДА СЫНА».

Прадстаўлена Маскоўскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў РСФСР, секцыяй крытыкі Маскоўскага гарадскога аддзялення Саюза журналістаў, рэдкалегіяй часопіса «Новый мир».

12. **Кербабаеў Б. М.** Раман «НЕБІТ-ДАГ».

Прадстаўлена Туркменскім дзяржаўным выдавецтвам, рэдкалегіяй часопіса «Савет эдэбіяты».

13. **Канчалоўская Н. П.** Кніга для дзяцей у вершах «НАША СТАРАЖЫТНАЯ СТАЛІЦА».

Прадстаўлена Дзяржаўным выдавецтвам дзіцячай літаратуры.

14. **Любімаў Н. М.** Мастацкі пераклад кнігі Ф. Рабле «ГАРГАНЦЮА І ПАНТАГРУЭЛЬ».

Прадстаўлена Маскоўскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў РСФСР.

15. **Малышка А. С.** Кніга вершаў «ПОЎДЗЕНЬ ВЕКУ».

Прадстаўлена Саюзам пісьменнікаў Украіны, рэдакцыяй часопіса ЦК ЛКСМУ «Смена».

16. **Маршак С. Я.** Кніга вершаў «ВЫБРАНАЯ ЛІРЫКА».

Прадстаўлена Саюзам пісьменнікаў РСФСР, рэдкалегіяй часопіса «Новый мир».

Маршак С. Я. Кнігі для дзяцей: «ВЯЛІКАЯ КІШЭНЬ», «УГАМОН», «ВАКСА-КЛЯКСА», «ХТО ПЯРСЦЁНАЧАК ЗНОЙДЗЕ», «ПРЫГОДЫ Ў ДАРОЗЕ», «ЦІХАЯ КАЗКА», «АД АДНАГО ДА ДЗЕСЯЦІ», «ВЯСЁЛАЕ ПАДАРОЖЖА АД А ДА Я».

Прадстаўлена Дзяржаўным выдавецтвам дзіцячай літаратуры.

17. **Мунгонаў Б. І.** Раман «ХІЛОК НАШ БУРЛІВЫ».

Прадстаўлена рэдкалегіяй часопіса «Байкал».

18. **Первенцаў А. А.** Раман «МАТРОСЫ».

Прадстаўлена рэдкалегіяй часопіса «В мире книг».

19. **Рза Расул.** Кніга вершаў «ВЯСНА ВА МНЕ».

Прадстаўлена Саюзам пісьменнікаў Азербайджана, рэдкалегіяй часопіса «Азербайджан».

20. **Севак П. Р.** Кніга вершаў «ЧАЛАВЕК НА ДАЛОНІ».

Прадстаўлена Саюзам пісьменнікаў Арменіі.

21. **Сірге Р. І.** Раман «ЗЯМЛЯ І НАРОД».

Прадстаўлена Саюзам пісьменнікаў Эстоніі.

22. **Фёдараў В. І.** Аповесць «СУМКА, ПОЎНАЯ СЭРЦАЎ».

Прадстаўлена выдавецтвам «Советская Россия», Літаратурным інстытутам імя А. М. Горкага.

23. **Хакім Сібгат.** Новыя вершы і паэма «ПА ЗАКЛІКУ ЛЕНІНА» ў кнізе вершаў «КВЕТКІ БУРЫ».

Прадстаўлена Саюзам пісьменнікаў Татарыі.

24. **Хікмет Назым.** Кнігі вершаў: «НОВЫЯ ВЕРШЫ», «ЧАЛАВЕЧАЯ ПАНАРАМА».

Прадстаўлена Маскоўскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў РСФСР.

25. **Штэйн А. П.** П'еса «АКІЯН».

Прадстаўлена Міністэрствам культуры РСФСР.

26. **Шубін А. І.** Аповесць «НЕПАСЕДЫ».

Прадстаўлена Варонежскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў РСФСР.

У ГАЛІНЕ ЖУРНАЛІСТЫКІ І ПУБЛІЦЫСТЫКІ

1. **Сафонаў В. А.** Дарожныя нарысы: «ПАДАРОЖЖА Ў ЧУЖОЕ ЖЫЦЦЁ», «АПАЛЕНЫЯ СОНЦАМ».

Прадстаўлена рэдкалегіяй літаратурнага альманаха «Наш современник».

У ГАЛІНЕ МУЗЫКІ І КАНЦЭРТНА-ВЫКАНАЎЧАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

1. **Коган Л. Б.** КАНЦЭРТНА-ВЫКАНАЎЧАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ.

Прадстаўлена прафсаюзнай арганізацыяй Маскоўскай дзяржаўнай філармоніі.

2. **Макраусаў Б. А.** Опера «ЧАПАЙ».

Прадстаўлена Чувашскім абкомам КПСС, Міністэрствам культуры Чувашскай АССР, Чувашскім аддзяленнем ВТО.

3. **Мурадэлі В. І.** — кампазітар, **Собалеў А. В.** — аўтар тэксту. Песня «БУХЕНВАЛЬДСКІ НАБАТ».

Прадстаўлена прэзідыумам Савецкага камітэта ветэранаў вайны, Саюзам кампазітараў РСФСР, прафсаюзнай арганізацыяй камітэта літаратараў пры выдавецтве «Советский писатель».

4. **Новікаў А. Г.** 1) Песні: «У ІМЯ ЗАЎТРАШНЯГА ДНЯ», «ЛЕНІНСКАЯ ПАРТЫЯ», «МАРШ КАМУНІСТЫЧНЫХ БРЫГАД», «МАРШ ЛЕНІНСКАГА КАМСАМОЛА», «ПЕСНЯ АБ ДАЛЁКАЙ ДАРОЗЕ», «РАДЗІМА—ЛЕНІН—ПАРТЫЯ». 2. Вакальна-харавы цыкл «СКАЗ АБ УЗНЯТАЙ ЦАЛІНЕ».

Прадстаўлена калектывам Дзяржаўнага Омскага рускага народнага хору і Омскай дзяржаўнай філармоніі.

5. **Тактакішвілі О. В.** Опера «МІНДЗІЯ».

Прадстаўлена Міністэрствам культуры Грузінскай ССР.

У ГАЛІНЕ ВЫЯЎЛЕНЧЫХ МАСТАЦТВАЎ

1. **Абдін Е. М., Губараў А. А., Дэрвіз Г. Г., Дэрвіз І. І., Пчэльнікаў І. В.** — мастакі, аўтары комплексу манументальных роспісаў. **Аляксандраў Ю. В., Аляксандрава І. Д., Васіляў А. В., Сакалова Т. М., Эльконін В. Б.** — мастакі і скульптары, аўтары скульптурнага фрыза; **Шахоўскі Д. М., Лукашэўкер М. Д.** — скульптары, аўтары мастацкага афармлення планетарыя. КОМПЛЕКС МАНУМЕНТАЛЬНА-МАСТАЦКІХ РАБОТ у Палацы піянераў і школьнікаў на Ленінскіх гарах.

Прадстаўлена Маскоўскім аддзяленнем Саюза архітэктараў РСФСР.

Абдін Е. М., Губараў А. А., Дэрвіз Г. Г., Дэрвіз І. І., Пчэльнікаў І. В. — мастакі, аўтары комплексу манументальных роспісаў. КОМПЛЕКС МАНУМЕНТАЛЬНА-МАСТАЦКІХ РАБОТ у Палацы піянераў і школьнікаў на Ленінскіх гарах.

Прадстаўлена Маскоўскім аддзяленнем Саюза архітэктараў СССР.

2. **Васільеў А. В.** — мастак-архітэктар, **Ісаева В. В.** — скульптар, **Левінсон Е. А.,** — мастак-архітэктар, **Таурыт Р. К.** — скульптар. МЕМАРЫЯЛЬНЫ АНСАМБЛЬ НА ПІСКАРАЎСКІХ МОГІЛКАХ у г. Ленінградзе.

Прадстаўлена Саюзам мастакоў СССР, Ленінградскім аддзяленнем Саюза архітэктараў СССР, вучоным саветам Інстытута жывапісу, скульптуры і архітэктуры імя Рэпіна, Ленінградскім філіялам Акадэміі будаўніцтва і архітэктуры СССР, Інстытутам «Ленпраект».

Ісаева В. В. — скульптар, **Левінсон Е. А.** — мастак-архітэктар. МЕМАРЫЯЛЬНЫ АНСАМБЛЬ НА ПІСКАРАЎСКІХ МОГІЛКАХ у г. Ленінградзе.

Прадстаўлена Акадэміяй мастацтваў СССР.

3. **Гняздзілаў В. Г.** — архітэктар, **Вінайкін В. П., Грачанік В. В.** — скульптары. МАНУМЕНТ у г. Пераяслаў-Хмяльніцкі ў АЗНАМЕНАВАННЕ 300-годдзя ЎЗ'ЯДНАННЯ ЎКРАІНЫ З РАСІЯЙ.

Прадстаўлена Пераяслаў-Хмяльніцкім райкомам КПУ, Пераяслаў-Хмяльніцкім гарвыканкомам, агульным сходам рабочых і служачых Пераяслаў-Хмяльніцкай швейнай фабрыкі, агульным сходам работнікаў і вучняў Пераяслаў-Хмяльніцкага педагагічнага вучылішча.

4. **Дубінскі Д. А.** Ілюстрацыі да аповесці А. Купрына «ПАЯДЫНАК».

Прадстаўлена Акадэміяй мастацтваў СССР.

5. **Іваноў В. І.** «КУБІНСКАЯ СЮІТА» (жывапіс і графіка).

Прадстаўлена Савецкай асацыяцыяй дружбы і культурнага супрацоўніцтва з краінамі Лацінскай Амерыкі.

6. **Іакубоніс Г.** ПОМНІК АХВЯРАМ ФАШЫЗМУ ў вёсцы Пірчупіс (Літоўская ССР).

Прадстаўлена Саюзам мастакоў СССР.

7. **Кавалёў А. А.** — скульптар, **Гняздзілаў В. Г.** — архітэктар. ПОМНІК А. С. ПУШКІНУ ў г. Кіеве.

Прадстаўлена Міністэрствам культуры Украінскай ССР, Саюзам мастакоў Украіны, Саюзам пісьменнікаў Украіны, Дзяржбудам Украінскай ССР.

8. **Корын П. Д.** Партрэты сучаснікаў: М. С. САР'ЯН, Р. Н. СІМАНАЎ, КУКРЫНІКСЫ (М. В. Купрыянаў, П. Н. Крылоў, Н. А. Сакалоў), РЭНАТА ГУТУЗА.

Прадстаўлена Міністэрствам культуры РСФСР, Саюзам мастакоў РСФСР, Маскоўскім аддзяленнем Саюза мастакоў РСФСР, Інстытутам гісторыі мастацтваў Міністэрства культуры СССР.

9. **Кочар Е. С.** МАНУМЕНТ «ДАВІД САСУНСКІ» ў г. Ерэване.

Прадстаўлена Міністэрствам культуры Армянскай ССР, Саюзам мастакоў Арменіі, калектывам Дзяржаўнай карціннай галерэі Арменіі, калектывам Музея літаратуры і мастацтва Акадэміі навук Армянскай ССР, калектывам Інстытута археалогіі і этнаграфіі Акадэміі навук Армянскай ССР, калектывам Механічнага завода Ерэванскага раўнаргаса, калектывам Армянскага аддзялення ВАО «Інтурыст».

10. **Мерабішвілі М. К.** ПОМНІК А. С. ГРЫБАЕДАВУ ў г. Тбілісі.

Прадстаўлена Саюзам мастакоў СССР, Саюзам мастакоў Грузіі.

11. **Майсеенка Е. Е.** Цыкл карцін аб Савецкай Арміі: «ПЕРШАЯ КОННАЯ», «АПАЛЧЭНЦЫ», «ЧЫРВОНЫЯ ПРЫЙШЛІ».

Прадстаўлена Саюзам мастакоў СССР, вучоным саветам Інстытута жывапісу, скульптуры і архітэктуры імя Рэпіна.

12. **Асоўскі П. П.** «КУБІНСКАЯ СЮІТА» (жывапіс і графіка).

Прадстаўлена Савецкай асацыяцыяй дружбы і культурнага супрацоўніцтва з краінамі Лацінскай Амерыкі.

13. **Пластаў А. А.** Сюіта «КАЛГАСНАЯ ВЁСКА»: карціны «ЛЕТА», «ПОЎДЗЕНЬ», ПАРТРЭТЫ КАЛГАСНІКАЎ АРЦЕЛІ «НОВАЯ СІЛА» («Конюх Пётр Тоньшын», «Ванюшка Рэпін», «Гуртаўшчыца Маня Шарыкава», «Дзяўчына з граблямі», «Дзяўчына з веласіпедам»).

Прадстаўлена Акадэміяй мастацтваў СССР, Міністэрствам культуры РСФСР, Саюзам мастакоў РСФСР, Маскоўскім аддзяленнем Саюза мастакоў РСФСР.

14. **Постнікаў Г. Н.** Скульптурная кампазіцыя «У КОСМАС» (г. Моніна Маскоўскай вобласці).

Прадстаўлена рэдкалегіяй газеты «Советская культура».

15. **Рындзін В. Ф.** Афармленне спектакляў: «ЛЁС ЧАЛАВЕКА», «ПАГАНІНІ» і «НАЧНЫ ГОРАД» у Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры СССР, «ЛЮБОЎ ЯРАВАЯ» і «КІРМАШ ГАНАРЫСТАСЦІ» ў Дзяржаўным акадэмічным Малым тэатры, «МЕДЭЯ» ў Маскоўскім тэатры імя Ул. Маякоўскага.

Прадстаўлена Саюзам мастакоў СССР, Акадэміяй мастацтваў СССР.

16. **Рабічаў Д. Б.** — скульптар, **Мілавідаў Н. Н., Ажэгаў С. С.** — архітэктары. ПОМНІК 14-ЦІ ТУРКЕСТАНСКІМ КАМІСАРАМ у г. Ташкенце.

Прадстаўлена Міністэрствам культуры Узбекскай ССР, Саюзам мастакоў Узбекістана, Саюзам мастакоў РСФСР, Саюзам архітэктараў Узбекістана, Дзяржбудам Узбекскай ССР, калектывам Ташкенцкага цеплавоза-вагонарамонтнага завода імя Кастрычніцкай рэвалюцыі, Туркестанскай секцыяй навуковага таварыства Цэнтральнага музея Савецкай Арміі.

Салахаў Т. Карціны: «ПАРТРЭТ КАМПАЗІТАРА КАРА КАРАЕВА», «РАМОНТНІКІ».

Прадстаўлена Саюзам мастакоў Азербайджана, Інстытутам архітэктуры і мастацтва Акадэміі навук Азербайджанскай ССР, аб'яднаннем «Азнафта».

17. **Салахаў Т.** Карціны: «ПАРТРЭТ КАМПАЗІТАРА КАРА КАРАЕВА», «РАМОНТНІКІ», «РАНІШНІ ЭШАЛОН».

Прадстаўлена Міністэрствам культуры Азербайджанскай ССР.

18. **Сяроў В. А.** Карціна «З ЛЕНІНЫМ».

Прадстаўлена Міністэрствам культуры РСФСР, Саюзам мастакоў РСФСР.

У ГАЛІНЕ ТЭАТРАЛЬНАГА МАСТАЦТВА

1. **Астаф'еў С. В.** — выканаўца ролі Ул. І. Леніна, **Гулін К. І.** — выканаўца ролі М. В. Фрунзе. Спектакль «ФІНАЛ» у Кастрамскім драматычным тэатры імя А. М. Астроўскага.

Прадстаўлена Кастрамскім абкомам КПСС, Кастрамскім аблвыканкомам.

2. **Бурханаў Ш.** Выкананне роляў Улугбека і Брута ў спектаклях «МІРЗО УЛУГБЕК» і «ЮЛІЙ ЦЭЗАР» ва Узбекскім акадэмічным тэатры драмы імя Хамзы.

Прадстаўлена Міністэрствам культуры Узбекскай ССР, Саюзам работнікаў кінематаграфіі Узбекістана, Тэатральным таварыствам Узбекскай ССР.

3. **Дзімітрыадзі О. А.** — дырыжор, **Анджапарыдзе З. І.** — выканаўца ролі Міндзія, **Аміранашвілі П. В.** — выканаўца ролі Чалхія. Спектакль «МІНДЗІЯ» ў Тбіліскім тэатры оперы і балета імя З. Паліашвілі.

Прадстаўлена Міністэрствам культуры Грузінскай ССР.

4. **Маркаў Б. С.** — рэжысёр, **Святаслаўскі Л. К.** — дырыжор, **Гунько В. В.** — мастак. Спектакль «ЧАПАЙ» у Чувашскім музычна-драматычным тэатры імя К. В. Іванова.

Прадстаўлена Чувашскім абкомам КПСС, Міністэрствам культуры Чувашскай АССР, Чувашскім аддзяленнем Усерасійскага тэатральнага таварыства.

5. **Надзеждзіна Н. С.** КАНЦЭРТНАЯ ПРАГРАМА 1961—1962 гг. у Дзяржаўным харэаграфічным ансамблі «БЯРОЗКА».

Прадстаўлена Міністэрствам культуры РСФСР.

6. **Пансо В. Х.** — аўтар інсцэніроўкі і рэжысёр, **Эскола А. В.** — выканаўца ролі Мауруса. Спектакль «ЧАЛАВЕК І БОГ» у Талінскім акадэмічным тэатры драмы імя В. Кінгісепа.

Прадстаўлена Саюзам пісьменнікаў Эстоніі.

7. **Платонаў Б. В.** Выкананне роляў Пратасава і Лявона ў спектаклях «ЖЫВЫ ТРУП» і «ЛЯВОНІХА НА АРБІЦЕ» ў Беларускім акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы.

Прадстаўлена Міністэрствам культуры Беларускай ССР, Тэатральным таварыствам Беларускай ССР, вучоным саветам Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук Беларускай ССР.

У ГАЛІНЕ КІНЕМАТАГРАФІІ

1. **Асаціані Г. І.** — рэжысёр-апаратар, **Дэканасідзе О. К.** — апаратар, **Стуруа М. Г.** — аўтар дыктарскіх тэкстаў, **Торадзе Д. А.** — кампазітар. Дакументальныя фільмы «РОЗНАПАВЯРХОВАЯ АМЕРЫКА» і «АЛЖЫРСКІ ДЗЁННІК» вытворчасці Грузінскай студыі хранікальна-дакументальных і навукова-папулярных фільмаў.

Прадстаўлена Міністэрствам культуры Грузінскай ССР, Саюзам работнікаў кінематаграфіі Грузіі.

2. **Басаў В. П.** — рэжысёр, **Ульянаў М. А.** — выканаўца ролі Бахірава. Мастацкі фільм «БІТВА Ў ДАРОЗЕ» (І і ІІ серыі) вытворчасці кінастудыі «Масфільм».

Прадстаўлена калектывам Харкаўскага трактарнага завода імя С. Арджанікідзе, калектывам Рэдкінскага доследнага завода (Калінінская вобласць).

3. **Бурханаў Ш.** Выкананне ролі Каландарава ў мастацкім фільме «ПТУШКА-НЕВЯЛІЧКА» вытворчасці Ташкенцкай студыі «Узбекфільм».

Прадстаўлена Міністэрствам культуры Узбекскай ССР, Саюзам работнікаў кінематаграфіі Узбекістана, Тэатральным таварыствам Узбекскай ССР.

4. **Каюмаў М.** — рэжысёр-апаратар. Дакументальны фільм «ГАЛОДНЫ СТЭП» вытворчасці Узбекскай студыі хранікальна-дакументальных і навукова-папулярных фільмаў.

Прадстаўлена Міністэрствам культуры Узбекскай ССР, Саюзам работнікаў кінематаграфіі Узбекістана.

5. **Рабіеў М.** — аўтар сцэнарыя, **Рахімаў А., Давідсон А.** — рэжысёры, **Кокава Т., Фазылава Т.** — выканаўцы роляў. Мастацкі фільм «ЗУМРАД» вытворчасці кінастудыі «Таджыкфільм».

Прадстаўлена Міністэрствам культуры Таджыкскай ССР, Саюзам работнікаў кінематаграфіі Таджыкістана, Саюзам пісьменнікаў Таджыкістана, ЦК ЛКСМ Таджыкістана.

6. **Ром М. І.** — рэжысёр і аўтар сцэнарыя, **Храбравіцкі Д. Я.** — аўтар сцэнарыя, **Баталаў А. В., Смактуноўскі І. М.** — выканаўцы роляў. Мастацкі фільм «ДЗЕВЯЦЬ ДЗЁН АДНАГО ГОДА» вытворчасці кінастудыі «Масфільм».

Прадстаўлена Саюзам работнікаў кінематаграфіі СССР, Саюзам работнікаў кінематаграфіі Украіны, Маскоўскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў РСФСР, секцыяй крытыкаў Маскоўскага гарадскога аддзялення Саюза журналістаў СССР, Інстытутам гісторыі мастацтваў Міністэрства культуры СССР, агульным сходам супрацоўнікаў Цэнтральнага дзяржаўнага архіва літаратуры і мастацтва СССР, калектывам кінастудыі «Масфільм», калектывам Уманскага народнага тэатра драмы.

7. **Таркоўскі А. А.** — рэжысёр. Мастацкі фільм «ІВАНАВА ДЗЯЦІНСТВА» вытворчасці кінастудыі «Масфільм».

Прадстаўлена калектывам Уманскага народнага тэатра драмы.

8. **Фрадкін Г. Е.** — аўтар сцэнарыя, **Цяпкін Ф. А.** — рэжысёр. Навукова-папулярныя фільмы: «РУКАПІСЫ Ул. І. ЛЕНІНА» і «СЦЯГ ПАРТЫІ» вытворчасці Маскоўскай студыі навукова-папулярных фільмаў.

Прадстаўлена Саюзам работнікаў кінематаграфіі СССР, Міністэрствам культуры РСФСР, калектывам навуковых і тэхнічных супрацоўнікаў Цэнтральнага партыйнага архіва Інстытута марксізма-ленінізма пры ЦК КПСС, калектывам навуковых супрацоўнікаў Дзяржаўнага Музея Рэвалюцыі СССР.

* * *

Спіс работ, вылучаных на атрыманне Ленінскіх прэмій 1963 года, а таксама составы аўтарскіх калектываў публікуюцца ў адпаведнасці з прадстаўленнямі творчых саюзаў, арганізацый і сходаў працоўных.

Чатыры творы перайшлі ў публікуемы спіс з леташняга года (раман Б. М. Кербабаева «Небіт-Даг», кніга вершаў А. С. Малышкі «Поўдзень веку», Мемарыяльны ансамбль на Піскараўскіх могілках у г. Ленінградзе, Помнік А. С. Грыбаедаву ў г. Тбілісі работы М. К. Мерабішвілі). Камітэт адклаў тады прыняцце рашэнняў па гэтых кандыдатурах, маючы мэтай больш шырока выявіць грамадскую думку.

Камітэт па Ленінскіх прэміях у галіне літаратуры і мастацтва звяртаецца да савецкай грамадскасці з просьбай прыняць актыўны ўдзел у абмеркаванні публікуемых у гэтым спісе работ. Усе водгукі аб вылучаных кандыдатурах, а таксама прапановы па дапаўненні і змяненні аўтарскіх калектываў, што паступілі ў Камітэт, будуць вывучаны ў ходзе разгляду і абмеркавання твораў.

У лютым 1963 года будзе апублікаван пералік работ, дапушчаных Камітэтам да ўдзелу ў конкурсе.

Водгукі і пажаданні накіроўваць па адрасу: Масква І-51, Няглінная вул., 15, Камітэт па Ленінскіх прэміях у галіне літаратуры і мастацтва пры Савеце Міністраў СССР.

Пры Гродзенскім абласным Доме народнай творчасці працуюць дзесяцімесячныя курсы кіраўнікоў сельскіх самадзейных калектываў. Фотакарэспандэнт М. Мінковіч зрабіў здымак на занятках па дырыжыраванню.

Злева направа: Кацярына Капада з калгаса імя Кірава Свіслацкага раёна, педагог, студэнтка 4-га курса музычна-педагагічнага вучылішча Марыя Бейдук, Марыя Тананушка з калгаса «Гігант» Лідскага раёна і Лілія Карпук з калгаса «Зара» Берастовіцкага раёна.

У ЭКСПАЗІЦЫІ—ТВОРЫ АМАТАРАЎ

Другая гарадская выстаўка самадзейнага выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва Мінска, якая экспанавалася ў кінатэатры «Мір», была з вялікай цікавасцю сустрэта кінагледачамі. Аматары мастацтва паказалі на ёй больш 200 работ жывапісу, графікі, скульптуры, разьбы па дрэву, вышыўкі, дзіцячай цацкі, а таксама вучэбна-творчыя работы студый выяўленчага мастацтва Мінскага Палаца культуры прафсаюзаў, Дома культуры працоўных рэзерваў і вячэрніх класаў малявання Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута.

У параўнанні з леташняй сёлетняя выстаўка сведчыць аб узрослым майстэрстве самадзейных мастакоў. У іх работах адчуваецца і прафесіянальная вучоба, і, што самае галоўнае, кроўная сувязь з жыццём народа, блізкасць да роднай прыроды. Прыцягвае ўвагу разнастайнасць форм і творчых схільнасцей. Многія творы былі паказаны ў матэрыяле: гравюра на лінолеуме, афорт, літаграфія і г. д. Найбольш цікавыя з іх — «Ленінградская сюіта» В. Ісакава (літаграфія), лінагравюры і экслібрыс П. Кішковіча, Ул. Тарасевіч і іншых, а таксама акварэлі М. Халімона, М. Сташанюк, Ю. Бягоза, Г. Данчанкі. Экспанаваліся на выстаўцы і плакаты — «Няхай жыве камунізм, светлая будучыня ўсяго чалавецтва» Б. Гераўкера і «Віва, Куба!» А. Бельскага. Вастрынёй назірання вылучаюцца малюнкі І. Спірыдонава. Іх цэлая серыя і ўсе яны прысвечаны Мінскаму аўтазаводу. Гэта — індустрыяльныя пейзажы, бытавыя сцэнкі. У аддзеле жывапісу глядач пазнаёміўся з пейзажамі пенсіянера Ф. Хадасоўскага, таго ж Б. Гераўкера і эцюдамі С. Шынко. С. Шынко выступіла і як скульптар з выразнай, вельмі пластычнай «Скрыпачкай» і партрэтам Леніна. Своеасаблівую працу — скульптурную тэатральную маску «Баба-Яга» прадставіў грымёр С. Школьнікаў. Скульптурныя партрэты Ю. Гагарына і Г. Цітова паказаў К. Гелашвілі.

Некаторыя аматары спрабуюць свае сілы ў тэматычным жывапісу. Лепшая карціна «У роднай вёсцы» І. Здэсенка.

Аднак, гаворачы аб усіх гэтых работах, хочацца зрабіць адну заўвагу. Чаму экспазіцыя выстаўкі не падкрэслівала, што гэта работы студыйцаў? Варта было б сказаць, з якіх студый, назваць імёны іх педагогаў.

Узнікаюць і яшчэ некаторыя прынцыповыя пытанні далейшага развіцця самадзейнага выяўленчага мастацтва ў рэспубліцы. Безумоўна, яно не абмяжоўваецца толькі жывапісам, графікай ці скульптурай. Нямала людзей займаецца і дэкаратыўна-прыкладным мастацтвам. Ёсць сапраўдныя народныя ўмельцы — разбяры па дрэву, інкрустатары, вышывальшчыцы. На жаль, метадысты і кіраўнікі дамоў народнай творчасці не накіроўваюць іх пошукі на развіццё гэтага віду мастацтва. І часта народныя мастакі, імкнучыся не адстаць ад сённяшняга дня, абмяжоўваюцца ў сваёй творчасці толькі вонкавай пагоняй за сучаснай тэматыкай, без уліку характару і спецыфікі, сапраўды сучасных прынцыпаў і напрамкаў дэкаратыўнага мастацтва. Напрыклад, вышывальшчыцы ў старых традыцыях вышываюць партрэты сучасных вядомых людзей і нават пейзажы, прычым па гатовых, чужых арыгіналах. Аднак падобныя работы — габелены, дываны, карункі — не робяцца ад гэтага сучаснымі. Аб гэтым жа сведчаць работы, якія экспануюцца на выстаўцы — ручная і машынная вышыўка. А чаму б, напрыклад, не накіраваць творчыя пошукі тых жа каруначніц на стварэнне рэчаў дэкаратыўнага плана для сучасных архітэктурных інтэр'ераў, грамадскіх і жылых будынкаў, рэчаў утылітарных — гардзін, парцьераў, абрусаў і г. д. Навошта абмяжоўваць іх дыяпазон стварэннем толькі чыста выставачных узораў, да таго ж у традыцыйным, застарэлым плане?

Тое самае трэба сказаць і пра разбяроў. На выстаўцы дэманстраваў свае працы ў дрэве А. Шалавіцелеў. Гэты таленавіты майстар працуе над скульптурамі, тэмы для якіх бярэ з сатырычных часопісаў «Вожык» і «Крокодил». Але «пераклад» чужых думак і вобразаў з аднаго матэрыялу ў другі не з'яўляецца яшчэ творчасцю! Гэта не што іншае, як звычайнае і мала цікавае запазычанне.

Нярэдка народныя разбяры кідаюцца і ў іншую крайнасць — пачынаюць падрабляцца пад прафесіяналаў, робяць партрэты па здымках і г. д. Але для стварэння прафесіянальных рэчаў у іх не хапае майстэрства і ведаў, а народныя традыцыі яны не развіваюць.

Мне думаецца, што ў самадзейным мастацтве якраз і трэба развіваць самабытнасць. У гэтым сэнсе вельмі цікавымі былі на выстаўцы работы — таксама ў дрэве, але ў іншым плане — архітэктара Л. Левіна. Ён стварае на дзіва дасціпныя статуэткі, цацкі, дэкаратыўныя і нават тэматычныя кампазіцыі. Зроблены яны з галінак, кары, карэнняў, лісцяў, жалудоў і шышак. Гэтыя фігуркі людзей і жывёл — персанажы народных казак ці проста забаўныя рэчы. Аўтар праявіў шмат выдумкі і дасягнуў вялікай вобразнасці і выразнасці. На маю думку, некаторыя з гэтых работ можна з поспехам выкарыстаць як узоры арыгінальных сувеніраў. Тым больш, што справа з вытворчасцю сувеніраў у нас у рэспубліцы пастаўлена вельмі дрэнна, аб чым, дарэчы, не раз ужо пісала газета «Літаратура і мастацтва». Думаецца, што Міністэрства культуры БССР і ўстановы мастацкай прамысловасці павінны зацікавіцца гэтымі і падобнымі работамі, каб набыць іх у якасці эталонаў і ўкараніць у масавую вытворчасць. Настаў час адкрыць у Мінску і іншых гарадах рэспублікі магазіны-салоны для паказу і продажу твораў народных умельцаў, як гэта ўжо зроблена, напрыклад, у Вільнюсе і іншых гарадах краіны. Варта было б стварыць у рэспубліцы і музей народнай творчасці, хаця б на грамадскіх асновах.

У заключэнне некалькі слоў аб арганізацыі выстаўкі. Яна ўпершыню была створана на грамадскіх асновах. Нядрэнна афармлена. Але чамусьці на ёй не было экскурсавода-кансультанта, да якога маглі б звяртацца гледачы. Не было і хоць бы кароткай даведкі пра ўдзельнікаў выстаўкі. Не зроблен і каталог экспануемых работ. Неяк крыўдна робіцца: адбыўся ўжо другі агляд работ самадзейных мастакоў сталіцы, але пра яго не ведае грамадскасць. А між іншым, цікавасць да выстаўкі была вялікая. Аб гэтым сведчыла яе абмеркаванне, якое было наладжана грамадскасцю горада разам з мастакамі і мастацтвазнаўцамі з Саюза мастакоў БССР. Дарэчы, трэба зрабіць так, каб шэфства мастакоў-прафесіяналаў над самадзейным мастацтвам пры дамах народнай творчасці стала не выпадковай, а пастаяннай з'явай.

Мікола ТАРАСІКАЎ,
мастак, старшы метадыст Рэспубліканскага Дома народнай творчасці.

НЕЗАМЕННЫ ПАМОЧНІК

ПІСЬМО Ў РЭДАКЦЫЮ

Я працую дырэктарам Дома культуры ў Паставах. З практыкі нашай работы відаць, што лекцыі, вусныя часопісы, тэматычныя вечары праходзяць больш цікава тады, калі яны суправаджаюцца кінахронікай: наведвальнікі лепш разумеюць і ўспрымаюць тэму.

Для нас, работнікаў культуры, гэта мае і іншае, прынцыповае значэнне: у нашых умовах не заўсёды можна знайсці кваліфікаванага спецыяліста, і тут кіно з'яўляецца проста незаменным і адзіным памочнікам.

Спашлюся на некаторыя прыклады з работы нашага Дома культуры. З вялікім поспехам прайшоў у нас цыкл лекцый аб XXII з'ездзе Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, калі ўсе лекцыі суправаджаліся паказам спецыяльных выпускаў кінахронікі — «XXII з'езд КПСС». Гэтак жа паспяхова праходзяць і лекцыі аб дасягненнях айчыннай навукі і тэхнікі, бо пасля іх мы дэманструем тэматычныя навукова-папулярныя фільмы. Удзельнікамі літаратурнага вечара, прысвечанага 80-годдзю з дня нараджэння Я. Коласа, з вялікай цікавасцю быў прагледжаны кароткаметражны фільм пра народнага песняра. Кінафільм вельмі добра дапоўніў лектара і тых, хто выступаў.

На жаль, фонд кінастужак, які ёсць на міжраённай кінапракатнай базе (такой, напрыклад, як наша Глыбоцкая), вельмі абмежаваны. За апошнія два месяцы мы не змаглі падабраць кінастужак да лекцый «Народная песня як аснова музычнага мастацтва», «Асноўныя музычныя жанры», «Народнасць і партыйнасць у мастацтве» і г. д.

Яшчэ горш з ілюстрацыйным кінаматэрыялам да лекцый па пытаннях маральнага кодэкса будаўніка камунізма. Мала кароткаметражных фільмаў на антырэлігійныя тэмы, фільмаў, прысвечаных гістарычным датам, рэвалюцыйным святам, вядучым савецкім пісьменнікам, вучоным, артыстам, кампазітарам і г. д.

Мусіць, гэты недахоп не быў бы такім адчувальным, калі б той фонд, што ёсць на цэнтральных кінапракатных базах, своечасова і больш разумна размяркоўваўся б.

Ёсць у нас прэтэнзіі і да работнікаў нашай кінастудыі навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў. Ім трэба звярнуць самую пільную ўвагу на універсітэты культуры, якія працуюць цяпер бадай ва ўсіх гарадах, калгасах і саўгасах рэспублікі. Чаму б не стварыць кінафільмы па найбольш важных тэмах курса універсітэта культуры? І слухачы, і мы, работнікі культасветустаноў, былі б ім толькі ўдзячны.

Я. КРЭМКА.

Прыгажосць і мэтазгоднасць

АРХІТЭКТАР І МАСТАК

З. АЗГУР,
народны мастак БССР

Размова аб праблемах архітэктуры, якая зядзецца на старонках газеты «Літаратура і мастацтва», прыцягвае ўсё большую ўвагу. Пра эстэтычнае аблічча нашых гарадоў, пра спалучэнне прыгажосці і мэтазгоднасці гавораць не толькі архітэктары, але і мастакі, пісьменнікі, прычым гавораць з вялікай зацікаўленасцю, з веданнем справы. Мне спадабаліся артыкулы мастака С. Геруса і пісьменніка Ул. Юрэвіча. У іх шмат слушных думак, крытычных заўваг.

Які б ні быў прыгожы наш горад, у ім яшчэ далёка не ўсё цудоўнае, не ўсё адпавядае тым патрабаванням, якія ставіць перад архітэктурай і мастацтвам жыццё. І тут, на мой погляд, ёсць над чым падумаць разам архітэктарам, мастакам і скульптарам. Я маю на ўвазе праблему адзінства выяўленчага мастацтва і архітэктуры.

Праблему гэтую сёння стараюцца паставіць па-новаму літаральна ўсюды. Адмовіўшыся ад празмернасцей, ад упрыгожвальніцтва, якое не несла ніякай карыснай функцыі, архітэктары і будаўнікі пачалі шукаць новыя формы архітэктурнага вырашэння ў новых будынках — жылых і грамадскіх. І гэта зразумела — старыя прыёмы сёння не заўсёды прыдатныя. Але гэта не значыць, што нам зусім не трэба звяртацца да мінулага. Наадварот, калі, скажам, звярнуцца да даваеннага перыяду, дык у архітэктуры тых гадоў мы знойдзем нямала добрых прыкладаў сінтэзу архітэктуры і мастацтва. Па-майстэрску, напрыклад, выяўлена гэтае адзінства ў будынку Дома ўрада (архітэктар І. Лангбард). Тут жывапіс, скульптура і архітэктура былі задуманы ў адзінстве. Таму форма выканання жывапісных плафонаў і скульптурных твораў была арганічнай у архітэктуры, яна вызначалася глыбокай прадуманасцю. І архітэктар, і скульптар, і жывапісец вырашалі тут адзіную задачу, зыходзілі з адзінай задумы і таму дасягнулі вялікай выразнасці. Мне думаецца, што такая форма калектыўнай творчасці праектавання павінна стаць сёння абавязковай нормай.

Аднак, калі Дом урада і сёння з'яўляецца адным з лепшых будынкаў у рэспубліцы, гэта не значыць, што яго трэба браць за эталон для пераймання. А такая думка заўважаецца ў артыкуле С. Геруса. Ён прапануе і сёння працягваць «напрамак» Лангбарда. Мне здаецца, гэта звужвае задачу. У Лангбарда трэба многаму вучыцца, але толькі для таго, каб ісці далей. Новы напрамак у архітэктуры дыктуецца, як вядома, новымі будаўнічымі матэрыяламі, новымі канструкцыямі і новымі адносінамі да архітэктурных форм.

Мяне хвалюе такое пытанне — як жа спалучаць з гэтымі формамі і пошукамі, што ўжо намеціліся ў будаўніцтве, вобразы выяўленчага мастацтва? Гэта не надуманае пытанне. І заклапочанасць тут не выпадковая. Некаторыя архітэктары літаральна навязваюць сёння свае погляды і прыёмы вобразных вырашэнняў мастакам і скульптарам, прымушаюць іх прыстасоўвацца да сучасных форм інжынерна-архітэктурнага будаўніцтва, што ўзніклі, як я ўжо гаварыў, на аснове новай тэхнікі і новых матэрыялаў, а таксама незвычайнай хуткасці будаўнічых работ. Гэтыя архітэктары, відаць, забываюцца, што архітэктура ў асноўным складаецца з аб'ёмаў геаметрычнага парадку. Калі гэтыя аб'ёмы добра прадуманы, правільна знойдзены, дык яны нясуць у сабе хутчэй канструктыўнае значэнне, чым вобразнае. А калі і ёсць у архітэктуры вобразнасць, дык яна выяўляецца, перш за ўсё, у суадносінах габарытаў, аб'ёмаў, якія ў першую чаргу і падкрэсліваюць розніцу паміж будынкамі,—напрыклад, паміж жылымі і грамадскімі.

Выяўленчае ж мастацтва звязана з канкрэтнымі вобразамі жывога свету. І механічна прыстасоўваць адзін да аднаго гэтыя два светы—арганічны і неарганічны — нельга. Задача — умець арганізаваць у сваіх творах гармонію адзінства, а не штучна падрабляць адно пад другое.

Хочацца бачыць збудаванні нашага часу не пазбаўленымі жывога свету, прыгажосці і вобразнага пачатку. Наадварот, у нашу эпоху пабудовы камунізма кожны дом, кожнае архітэктурнае збудаванне павінны быць не толькі эканомнымі, але і яркімі, выразнымі, яны павінны ствараць для чалавека зручнасць, утульнасць і прыгажосць. І архітэктура, на мой погляд, абавязкова павінна ўключыць у сябе, няхай у нязначнай меры, але значную па зместу і сэнсу, выразную па форме скульптуру, карціну, насценны роспіс — ці то экстэр'ернае ці то інтэр'ернае вырашэнне. Іншы раз дастаткова знайсці літаральна нейкую адну дэталь і яна ажывіць усё збудаванне.

Я аднойчы бачыў жаночую сукенку са звычайнага аксаміту. Яна была спакойная, вельмі простая, прыемная і густая па колеру. І толькі на левым баку ва ўдала знойдзеным месцы была прыколата жывая кветка гваздзікі. Я ўявіў сабе— калі зняць кветку, дык сукенка адразу стане незавершанай, сумнай і нават схематычнай. Аказваецца, зусім нямнога трэба для таго, каб вялікі аб'ём пачаў жыць і дзейнічаць на гледача. І калі гэтая кропка жывая і нясе ў сабе вялікі вобразны змест, яна абавязкова ўзбагачае.

Мне могуць сказаць, што аксаміт—багаты матэрыял. А я адкажу, што сёння будаўнічыя матэрыялы могуць выглядаць багацейшымі і цікавейшымі. Я, напрыклад, лічу, што вялікія будаўнічыя блокі і панелі пакуль яшчэ вырабляюць проста з недастатковым густам і культурай. Яны нецікавыя па сваім колеры і фактуры, яны не заўсёды ўдалыя па сваіх прапорцыях. Прыгадайце, новыя дамы па вуліцы Друкарскай у Мінску. Як нявечаць іх непрапарцыянальныя памеры блокаў, разлічаныя на больш буйныя аб'ёмы дамоў. Аднак, мы з гэтым звыкліся. Звыкліся і з тым, што вось ужо на працягу раду гадоў будуем дамы-блізняты, нівеліруем аблічча нашага горада. Кожны раз пры ўпамінанні аб гэтым проціпастаўляюцца эканамічныя меркаванні. Але не трэба забываць, што чалавечае грамадства—гэта не пчаліны рой. Калі пчол задавальняюць стэрэатыпныя клетачкі-соты, дык людзей яны прыгнятаюць. Да таго ж, справа часцей за ўсё ўпіраецца не ў эканоміку, а ў адсутнасць выдумкі, у эстэтычную глухату людзей, ад якіх залежыць вырашэнне праблемы. Хіба нельга распрацаваць цікава, з густам зборныя дэталі, хіба нельга выразна і ясна прадумаць архітэктурныя сачляненні іх, падабраць у кожным выпадку колер і фактуру, нарэшце, хоць бы высакаякасна выконваць іх. Вось тады і з сучасных матэрыялаў і канструкцый можна будзе ствараць сапраўды прыгожыя збудаванні. Прычым гэта датычыць не толькі вонкавага выгляду, але і ўнутранага ўпрыгожання.

І гаворачы пра садружнасць архітэктара з жывапісцам і скульптарам, нельга забываць пра чацвёртага майстра—мастака інтэр'ера, мастака-прыкладніка, стваральніка чалавечай утульнасці. У актыўнай творчай садружнасці павінны яны распрацоўваць праекты не толькі будынкаў грамадскага значэння, але і жылых дамоў. Тады наша архітэктура стане сапраўды народнай, будзе адпавядаць эстэтычным і бытавым запатрабаванням нашага чалавека. Тады будзе знойдзена месца ў жывым арганізме горада і творам выяўленчага мастацтва і не будуць яны здавацца празмернасцямі і ўпрыгожвальніцтвам, стануць бліжэй да гледача. Раней многае вырашалася з пазіцый нейкіх касмічных памераў, у адрыве ад рэальнага чалавека. Гігантаманія ў архітэктуры нараджала не толькі парушэнне эканамічных прынцыпаў будаўніцтва, але і адрывала мастацтва ад чалавека. На маскоўскіх высотных дамах, напрыклад, скульптуры М. Бабурына і Л. Муравіна загнаны на такую вышыню, што іх трэба разглядаць у бінокль, яны недасягальны нармальнаму воку.

Творы мастацтва, у тым ліку і манументальнага, павінны чытацца без бінокля. Дрэнна, калі глядач, выказваючыся фігуральна, адчувае сябе як на галёрцы. І гэта датычыць не толькі высотных будынкаў. Арганізацыя гарадскіх ансамбляў, плошчаў, вуліц, сквераў, інтэр'ераў павінна заўсёды ўлічваць ролю і месца, якія так ці інакш тут будуць адведзены выяўленчаму мастацтву,— калі не цяпер, дык потым. Я маю на ўвазе манументальныя мемарыяльныя збудаванні, помнікавую і дэкаратыўную скульптуру, дэкаратыўныя формы малой архітэктуры, роспісы і мазаічныя пано.

Мінск і іншыя гарады рэспублікі ў гэтых адносінах не вылучаюцца ўдалымі рашэннямі. Нават тыя нямногія помнікі, якія ў нас ёсць, пастаўлены няўдала. Даволі прыгадаць абеліск перамогі на плошчы Перамогі. Яго паставілі ў нізіне, з-за чаго ён дрэнна глядзіцца. На высокай мясціне ён «чытаўся» б куды лепш, нават пры яго не вельмі ўдалым архітэктурным і скульптурным вырашэнні. На плошчы ж Перамогі трэба было развіць гарызантальную, магчыма, кругаватую кампазіцыю, якая добра глядзіцца з блізкай адлегласці. Падобных прыкладаў можна прывесці нямала. Нярэдка бывае наадварот, калі сядзячыя скульптуры, франтальныя кампазіцыі ўстанаўліваюцца на высокіх месцах, заганяюцца нават на дахі. Прыгадайце, напрыклад, скульптуру на будынку інтэрната політэхнічнага інстытута.

Здараюцца ляпсусы і горшыя. Са скульптарам нават не заўсёды лічаць патрэбным параіцца — як, на якім пастаменце, у якім месцы ўстанавіць яго твор. Нядаўна, напрыклад, я даведаўся з газет, што ў Мазыры ўстаноўлен зроблены мною бронзавы бюст. Аўтара не толькі не запрасілі на адкрыццё, (гэта, ўрэшце рэшт, абавязак ветлівасці), але нават не паведамілі аб гэтым.

Пра якую ж творчую садружнасць пасля гэтага можа ісці гаворка, пра які саюз архітэктуры і выяўленчага мастацтва, калі кожны робіць, як яму ўздумаецца. Ну, хто, напрыклад, здагадаўся будаваць высокія дамы вакол выдатнага помніка 1812 года ў Віцебску? Ён быў пастаўлены на высокім месцы над Дзвіною і ўвесь нібы ўзнімаўся ўвышыню, быў добра відаць здалёк. Цяпер дамы засланілі яго.

Дарэчы, гаворачы пра помнікі і ўвогуле пра скульптуру ў гарадскіх ансамблях, ці не пара задумацца аб тых праблемах манументальнай прапаганды, пра якія ў свой час так горача гаварыў Уладзімір Ільіч Ленін. Мне думаецца, што, зыходзячы з сённяшніх рэальных магчымасцей і будучых перспектыў, можна было б распрацаваць нейкія планы збудавання помнікаў і іншых твораў манументальнага мастацтва ў гарадах Беларусі. Гарадскія Саветы павінны, нарэшце, прыйсці да яснага рашэння: якія ўвогуле помнікі, згодна гісторыі кожнага горада, трэба будаваць у ім; дзе іх ставіць, на якім месцы, якое ў кожным выпадку прапанаваць рашэнне—гарызантальнае ці вертыкальнае; які павінен быць аб'ём збудавання. Тады задачы, што стаяць перад архітэктарамі, якія праектуюць плошчы для ўстаноўкі помнікаў, будуць больш яснымі, больш выразнымі. Тады і мастак, скульптар будуць суразмяраць свае задумы з рэальнымі магчымасцямі і патрэбамі. А бывае ж так. Трэба паставіць помнік, а маштаб яго не зададзены. І скульптар, напрыклад, замест помніка піянеру праектуе велізарнае збудаванне, якое амаль што набліжаецца да адлюстравання падзей сусветнага маштабу. Або, наадварот, — там, дзе патрэбна значная задума, на справе атрымліваецца нешта малаважнае, невыразнае.

У нас у рэспубліцы нямала здольных скульптараў і мастакоў-манументалістаў, якія гараць жаданнем служыць сваім мастацтвам народу. І ўся гэтая гаворка ідзе не пра тое, каб забяспечыць іх работай. Але сапраўды, калі мастак творыць толькі для выставак, калі яго работы закупляюцца толькі для таго, каб потым захоўвацца ў запасніках музея,—гэта не прыносіць задавальнення ні мастаку, ні народу.

Мастацтва павінна служыць народу, а для гэтага яно павінна жыць побач з ім—на вуліцах, плошчах, скверах, на фасадах дамоў і ў інтэр'ерах памяшканняў. Я гавару пра гэта, разумеючы, што ёсць шмат іншых, больш надзённых архітэктурных і горадабудаўнічых задач, вырашэнне якіх патрабуе вялікіх сродкаў. І, тым не менш, я гавару пра гэта, таму што многае тут упіраецца проста ў неарганізаванасць і неразуменне важнасці сінтэзу архітэктуры і мастацтва.

У заключэнне я хачу паўтарыць, што ў нашай горадабудаўнічай практыцы павінна стаць нормай калектыўная творчасць архітэктараў з мастакамі і скульптарамі. Садружнасць гэтая павінна праяўляцца ўжо ў самім працэсе праектавання. Тады архітэктары і мастакі не будуць вымушаны ламаць галаву над такімі дылемамі, як напрыклад: а як сёння зрабіць сучасным будынак філармоніі, які толькі нядаўна быў пабудаваны, але ўжо выглядае архаічным?

Каб усяго гэтага не было, трэба стварыць у рэспубліцы, па прыкладу іншых гарадоў, архітэктурна-мастацкія майстэрні і камбінаты па комплекснаму вырашэнню архітэктурна-мастацкіх задач, бо існуючыя архітэктурныя інстытуты і Мастацкі фонд БССР пакуль што не прымаюць актыўнага ўдзелу ў вырашэнні гэтых задач, а калі і робіцца сёе-тое па афармленню гарадскіх ансамбляў, грамадскіх будынкаў, гасцініц, вакзалаў, тэатраў, рэстаранаў і г. д., дык робіцца адасоблена, не комплексна, без адзінай мастацкай задумы. Гарады нашы заслугоўваюць большай увагі з боку мастакоў і скульптараў.

ЛІТАРАТУРНЫЯ ПАРОДЫІ

МАЯ КУЛІНАРЫЯ

Дошка!
Кожную
тваю
жылку
Я выпіць
Гатоў,
Як мёд!

(А. Наўроцкі, «Адгабляваная дошка»).

У жываце пераварыцца і кавалак крэсла.
І гайка.

(А. Наўроцкі, «Яйка»).

Закаснела кулінарыя:
Мяса,
бульба
ды кіслы гурок...
Гэй, на стол мне дошку, Марыя,—
Дам
Усім паварам
Урок!
Вып'ю
з адгабляванай дошкі
Жылку кожную,
Нібы мёд!
З пілавіння згатую акрошку,
А са стружак звару кампот.

Недарэмна кавалак крэсла
Мне Марыя з дрывотні прынесла:
Буду з трэсак
аладкі пячы —
Пакаштуйце,
Мае чытачы!

Міхась ДРОЦІК.

Я ІДУ ЗЯЛЁНЫМ ЛУГАМ

«Я іду зялёным лугам,
Сцелецца трава.
І чамусьці кругам-кругам —
Галава».

А. ВЯРЦІНСКІ.

Я іду чамусьці кругам
У высокім жыце.
Галава за мною цугам
Ходзіць па арбіце.

І сама не разумею,
Што такое гэта.
Мо таму, што стала жнеяй,
Можа, што кабетай!

Я яму сказала: любы,
Даражэнькі хлопец,
Пацалуй мяне у губы
І на сёння — хопіць.

Я іду зялёным лугам.
Што вы ні кажыце,
Галава ад шчасця кругам
Ходзіць па арбіце.

І. ГАРПЕНІК.

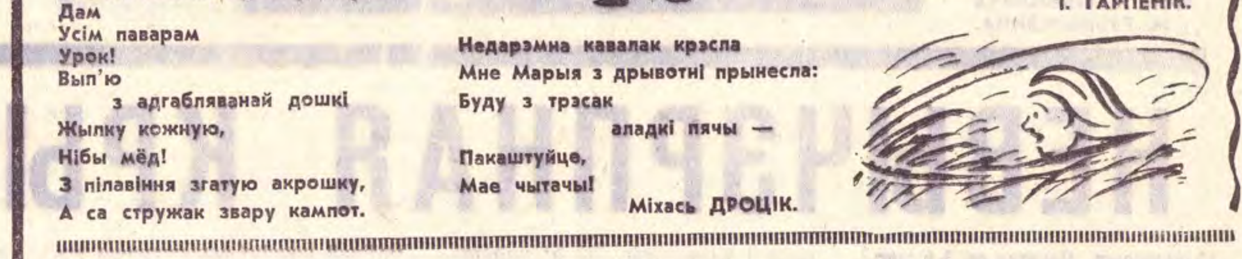

У БІБЛІЯТЭКАХ СТАЛІЦЫ

ДЛЯ ЗАМЕЖНАГА ЧЫТАЧА

У Аўстрыю, Англію, Бельгію, Венесуэлу, Грэцыю, Данію, Інданезію, ЗША, Турцыю, Японію, Чэхаславакію, Венгрыю—у трыццаць чатыры краіны свету пасылае акадэмічныя выданні навуковая бібліятэка імя В. Бялінскага. Яна вядзе кніжны абмен з двумастамі трыццаццю васьмю замежнымі акадэмічнымі, універсітэцкімі, нацыянальнымі бібліятэкамі пяці кантынентаў. Нядаўна за мяжу былі адпраўлены кнігі «Беларускае мастацтва, вып. 3», «Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы» Ф. Янкоўскага, «З гісторыі філасофскай і грамадска-палітычнай думкі Беларусі», новыя работы беларускіх мовазнаўцаў, фізікаў і г. д.

У ДАПАМОГУ БІБЛІЯТЭКАРУ

З вопыту работы... Гэтыя словы ёсць на многіх брашурах, лістоўках, метадычных распрацоўках, якія выпускае ў дапамогу бібліятэкарам рэспублікі Дзяржаўная бібліятэка імя Ул. І. Леніна. Стварэнне грамадскіх бібліятэк у горадзе і вёсцы, барацьба прафсаюзных і масавых бібліятэк за тое, каб кожны працаўнік стаў чытачом бібліятэкі, — гэтыя і многія іншыя пытанні вывучае і абагульняе навукова-метадычны кабінет рэспубліканскай бібліятэкі. У апошні час работнікі гарадскіх, раённых, сельскіх бібліятэк атрымалі бібліяграфічныя дапаможнікі аб творчай дзейнасці беларускіх пісьменнікаў, матэрыялы для заняткаў раённых семінараў і інш.

АБМЕРКАВАННЕ «ТРЭЦЯЙ РАКЕТЫ»

Сустрэчы чытачоў з пісьменнікамі, літаратурныя вечары і канферэнцыі, агляды навінак мастацкай літаратуры — вось формы прапаганды мастацкіх твораў, якімі карыстаецца гарадская бібліятэка імя Я. Купалы. Нядаўна тут была праведзена канферэнцыя чытачоў па аповесці В. Быкава «Трэцяя ракета». На абмеркаванні выступілі чытачы В. Кошаль, Л. Цапко, А. Тычына, С. Папова, Т. Сініцына, М. Радзінская.

ВЫСТАЎКА НОВЫХ ВЫДАННЯЎ

«Навінкі беларускай літаратуры» — так называецца арганізаваная ў бібліятэцы імя Горкага выстаўка новых кніг, якія выйшлі з друку ў розных выдавецтвах Беларусі. Тут кнігі па мастацтву, крытыцы, будаўніцтву, тэхніцы, навуцы, педагогіцы, новыя творы беларускіх пісьменнікаў.

Бібліятэка атрымлівае беларускія выданні па ўсіх галінах ведаў. Чытачы з цікавасцю знаёмяцца з новымі кнігамі выдавецтваў рэспублікі.

КОРАТКА

☐ **У Магілёве пры аб'яднаным Доме культуры швейнай фабрыкі імя Валадарскага, завода «Электрарухавік» і абутковай фабрыкі арганізаваны самадзейны тэатр-студыя. У студыі пачалі вучобу 35 чалавек.**

☐ **Старобіншчына — радзіма многіх беларускіх пісьменнікаў. Тут нарадзіліся і працавалі Аляксей Кулакоўскі, Аркадзь Чарнышэвіч, Максім Лужанін, Уладзіслаў Нядзведскі, Іван Кудраўцаў, Рыгор Шкраба.**

Працоўныя раёна праяўляюць цікавасць да твораў сваіх землякоў. Актыўна прапагандуе новыя кнігі пісьменнікаў раённая бібліятэка. У чытальнай зале аформлена кніжная вітрына «Нашы пісьменнікі-землякі».

П. БАРОДКА.

☐ **Перад гледачамі Гомельскай студыі тэлебачання часта выступаюць калектывы мастацкай самадзейнасці вобласці. Нядаўна тэлестудыя паказала выступленне аркестра народных інструментаў Мазырскага Доме культуры. Аркестрам кіруе самадзейны кампазітар М. Ларкоў.**

А. КОСАР.

НЕВЫЧЭРПНАЯ КРЫНІЦА

А. КРЫВІЦКІ,
кандыдат філалагічных навук

БЕЛАРУСКІЯ мовазнаўцы завяршылі яшчэ адну вялікую працу. Лягла яна на пісьмовы стол настаўніка, пісьменніка, журналіста, вучонага, перакладчыка. І не толькі ў нас, але і ў братніх рэспубліках і за межамі краіны.

Гэта праца — «Беларуска-рускі слоўнік», грунтоўны навуковы даведнік па слоўнікаваму складу сучаснай беларускай літаратурнай мовы.

Новы слоўнік — галоўным чынам дапаможнік для перакладу з беларускай мовы на рускую і для практычнага вывучэння слоўнага багацця беларускай літаратурнай мовы. Трэба ўлічваць пры гэтым, што магчымасць перакладу з беларускай мовы на рускую — гэта ўжо практычная магчымасць перакладу і на іншыя мовы нашай шматнацыянальнай дзяржавы, а таксама на многія замежныя мовы.

«Беларуска-рускі слоўнік» мае вялікае значэнне і для ўсіх нас, для лёсу нашай мовы, яе далейшага развіцця і ўдасканалення, для ўздыму культуры пісьмовых і вусных зносін ва ўсёй іх разнастайнасці.

Слоўнік уключае каля 90 тысяч слоў. Пры фарміраванні рэестра слоў укладальнікі абапіраліся галоўным чынам на фундаментальную картатэку, створаную ў Інстытуце мовазнаўства імя Якуба Коласа АН БССР у пасляваенныя гады, якая налічвае ўжо каля мільёна картак. Яна дала магчымасць выявіць не толькі вялікае слоўнае багацце беларускай мовы, але і даволі дакладна адлюстраваць сучасны стан яе лексічнага складу.

Картатэку вобразна называюць іншы раз «музеем слоў». У своеасаблівых «пакоях» гэтага музея ў строгім парадку размяшчаецца амаль усё нацыянальнае багацце па слоўніку мовы. Стварыць такую картатэку, зразумела, даволі цяжка. Але без яе ніякая сур'ёзная слоўнікавая праца немагчыма. Адсутнасць картатэкі перашкаджала развіццю беларускай лексікаграфіі, уплывала на якасць тых слоўнікаў, якія выходзілі раней. Яны перагружаліся штучнымі словамі, дыялектызмамі, іншамоўнай лексікай, што супярэчыла жывой практыцы літаратурнай мовы. Возьмем, напрыклад, цікавы і каштоўны ў многіх адносінах руска-беларускі слоўнік, выдадзены ў 1928 годзе. Хоць аўтары гэтага слоўніка і «імкнуліся ўхіляцца штучных наватвораў і давалі перавагу словам, што ўжо існуюць у народнай і літаратурнай мове», аднак падобных наватвораў у ім вельмі многа. Так, да рускага слова **автограф** даецца такі «беларускі» адпаведнік, як **уласнапіс**, **автомат** перакладаецца **самарух**; **айсберг — лёдагор**; **акушерка—баба**, **ватэрпас — грунтавага**; **контрабас — басэтля** і **бандура**; **столовая — страўня, ядальня, харчоўня**; **бумажная фабрика — паперня**; **конфетная — цукерня** і г. д. Многія з падобных «неалагізмаў» былі прыдуманы аўтарамі ранейшых беларускіх слоўнікаў. Аднак пры адсутнасці картатэкі ўкладальнікам гэтага слоўніка давялося выкарыстоўваць іх у якасці крыніц беларускай лексікі і, само сабой зразумела, паўтараць іх памылкі.

Спроба стварыць грунтоўную картатэку была зроблена яшчэ ў даваенны час. Некалькі год пад кіраўніцтвам Інстытута мовы і літаратуры праводзілася распісванне на кароткі мастацкай, навуковай і публіцыстычнай літаратуры. Напярэдадні вайны картатэка налічвала ўжо каля 3 мільёнаў картак. Але вайна, спапяліўшы незлічоныя багацці нашага народа, знішчыла і гэта унікальнае «сховішча слоў».

Новаму калектыву лексікографаў АН БССР у пасляваенны час давялося ствараць картатэку нанава. У арганізацыі гэтай працы многа дапамог наш незабыўны народны паэт Беларусі Якуб Колас, наладжвалі яе і кіравалі ёй народны пісьменнік Беларусі Кандрат Крапіва, вядомы паэт Пятро Глебка, пісьменнік Мікола Лобан. Над стварэннем картатэкі працавалі не толькі беларускія лексікографы. Яе папаўнялі людзі самых разнастайных прафесій. Таму «Беларуска-рускі слоўнік» — гэта праца не толькі яго аўтарскага калектыву.

Фарміраванне рэестра слоў праводзілася таксама з улікам матэрыялаў папярэдніх прац беларускіх лексікографаў. Усе гэтыя крыніцы дапамаглі аўтарскаму калектыву і рэдактару слоўніка стварыць вялікі і каштоўны даведнік па лексіцы беларускай літаратурнай мовы.

РАЗГЛЯДАЮЧЫ састаў слоўніка, яго рэестр слоў, галоўную ўвагу хацелася б звярнуць у першую чаргу на тое, што з'яўляецца прынцыпова важным як у навуковых, так і ў практычных адносінах.

Адна з адметных асаблівасцей «Беларуска-рускага слоўніка» ў тым, што ў яго ўвайшла як лексіка, што ўжо даўно і ўстойліва замацавалася ў літаратурнай мове, так і лексіка моўнай перыферыі — мясцовых гаворак, простай мовы і інш.

Пасля вядомай дыскусіі па мовазнаўству некалькі перавялічанае значэнне на маю думку, надавалася ў нас дыялектнай аснове літаратурнай мовы. А між тым пытанне гэтае мае цяпер, відаць, хутчэй гістарычны, чым практычны сэнс.

Мы ведаем, што сучасная беларуская літаратурная мова не была такім непасрэдным працягам старой беларускай пісьмовай мовы сярэдневякоўя, як, скажам, руская літаратурная мова. Новая літаратурная мова пачала складвацца і фарміравацца ў сваёй пісьмовай (і вуснай) форме ў XIX стагоддзі і канчаткова сфарміравалася ў сваіх важнейшых разнавіднасцях (стылях) пасля Кастрычніка. У якасці асновы яе выступіла група гаворак паўднёва-заходняга дыялекту цэнтральнай часткі Беларусі.

Гэтым, відаць, мы і павінны абмяжоўваць ролю і значэнне дыялектнай асновы. Далейшае развіццё і ўдасканаленне літаратурнай мовы — гэта складаны працэс ператварэння яе з агульнанацыянальнага сродку зносін па сваёй ролі (па ўжыванню) у агульнанацыянальны сродак па сваіх асаблівасцях, па сваіх састаўных элементах. І гэта не аднабаковы працэс. Ён знаходзіць сваё выяўленне і ў сціранні дыялектных адрозненняў і адначасова ў змяненні, удасканаленні самой літаратурнай мовы пад уздзеяннем гаворак, жывой гутарковай мовы нашых вёсак і гарадоў. І таму пытанню аб дыялектнай аснове неправамерна было б надаваць абсалютна практычны сэнс.

Захапіліся крыху ў нас таксама і навядзеннем парадку ў нашай моўнай гаспадарцы, яе нармалізацыяй. Норма ў мове — патрэбная рэч, і выступаць супраць нармалізацыі, упарадкавання мовы няма падстаў. Але тут мы павінны абапірацца на сучасную практыку мовы.

«Беларуска-рускі слоўнік» у гэтым сэнсе робіць хаця і не зусім рашучы, але важны крок у бок расшырэння дыялектнай базы сучаснай беларускай літаратурнай мовы для яе далейшага ўзбагачэння і ў практычным вырашэнні пытанняў яе лексічных нормаў.

ЗВЕРНЕМ увагу на некаторыя хібы і, магчыма, недапрацоўкі ў слоўніку, якія датычаць рэестра слоў.

Па-першае, аб прыналежных прыметніках. Мне здаецца, што гэтай групе вельмі характэрных для беларускай мовы слоў не зусім пашанцавала ў слоўніку.

Прыналежныя прыметнікі ў беларускай мове ўтвараюцца, як вядома, ад асноў адушаўлёных назоўнікаў (**бацькаў, матчын, барсукоў, вавёрчын**), а ў гутарковай і мастацкай мове магчымы прыметнікі і ад асноў неадушаўлёных назоўнікаў (**семафораў, сонцаў, клёнаў**). У слоўніку знаходзім толькі прыналежныя прыметнікі, утвораныя ад асноў агульных назваў людзей: **бацькаў, матчын, дзедаў, дзядзькаў, братаў, сястрын**, і некаторыя іншыя. Пры гэтым

[Заканчэнне на 4-й стар.].

З РЭСПУБЛІКАНСКАЙ МАСТАЦКАЙ ВЫСТАЎКІ 1962 г.

«Эмігранты», «Работы!», «Забастоўка» — так назваў мастак Міхаіл Моўчан тры станковыя лісты са сваёй графічнай серыі «У пошуках лепшага жыцця», якія прадстаўлены на рэспубліканскай мастацкай выстаўцы. Творы гэтыя з'яўляюцца дыпломнай работай Моўчана. Ён сёлета скончыў Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут. Мастак не выпадкова звярнуўся да гэтай тэмы — у ёй шмат біяграфічнага. Яшчэ хлопчыкам, вандруючы з бацькамі, якія пакінулі панскую Польшчу ў пошуках лепшага жыцця, у Аргенціне ён перажыў тое, пра што расказвае ў сваіх творах. І гэта жывое сведчанне відавочніка надае ім перананальнасць, дазваляе больш поўна раскрыць вобразы сваіх герояў, перадаць дух часу і абстаноўкі славутага капіталістычнага «раю».

У мікрараёне па вуліцы Арлоўскай у Мінску адкрыты кніжны магазін № 24 — філіял Цэнтральнага кніжнага магазіна сталіцы.

Тут пакупнікі самі могуць выбраць мастацкую, палітычную і спецыяльную літаратуру. Абсталяваны вялікі аддзел беларускай кнігі. На паліцах творы Я. Купалы, Я. Коласа, П. Броўкі, І. Шамякіна, П. Пестрака.

Новы кніжны магазін — добры падарунак жыхарам мікрараёна.

На здымку — інжынер Л. Мадорскі са сваёй жонкай выбіраюць кнігі ў новым магазіне.

Фота М. МІНКОВІЧА і М. РУБІНШТЭЙНА.

У ПЛАНАХ: ТВОРЧАЯ ДАПАМОГА, СЕМІНАРЫ, СУСТРЭЧЫ

ДВА ІНТЭРВ'Ю Ў САЮЗЕ РАБОТНІКАЎ КІНЕМАТАГРАФІІ БССР

З'езд работнікаў кінематаграфіі БССР, які адбыўся ў лістападзе, канчаткова аформіў новую творчую арганізацыю, выбраў яе кіруючыя органы.

Як будаваць работу саюза, як не дубліраваць адміністрацыю і грамадскія арганізацыі студыі, аказваць пастаянны ўплыў на творчы працэс, дапамагаць работнікам кіно ў стварэнні высокаідэйных мастацкіх твораў?

Абмеркаванню форм і метадаў работы саюза было прысвечана першае пасяджэнне праўлення. Сакратар праўлення В. Смоляр расказаў нашаму карэспандэнту аб мерапрыемствах, што прадугледжаны планам на 1963 год.

— Перш за ўсё мы звярнуліся да выступленняў удзельнікаў з'езда. Іх крытычныя заўвагі, пажаданні, меркаванні леглі ў аснову плана, — падкрэсліў В. Смоляр.

На з'ездзе, напрыклад, адзначалася, што беларускія работнікі кіно дрэнна звязаны з іншымі студыямі, што пра цікавыя работы сваіх суседзяў яны даведваюцца ўжо пасля выпуску новых твораў на саюзны экран.

Вырашана рэгулярна наладжваць творчыя сустрэчы беларускіх кінематаграфістаў з работнікамі кіностудый Масквы, Ленінграда, саюзных рэспублік. На працягу года намячаецца правесці дванаццаць такіх сустрэч. Гэтымі днямі мы звязаліся па тэлефоне з Ленінградам. Рэжысёр Венгераў закончыў здымкі фільма «Парожні рэйс». Мы запрашаем тав. Венгерава ў Мінск. Няхай раскажа пра сваю работу, падзеліцца вопытам, пачуе думку нашых гледачоў. У сваю чаргу і беларускія кінематаграфісты будуць выязджаць са сваімі фільмамі на іншыя студыі.

За апошнія гады ў кіно прыйшло шмат моладзі. Важнай формай узмацнення творчых сувязей з'явіцца кансультацыі нашых маладых кінарэжысёраў у майстроў кіно, кіраўнікоў творчых аб'яднанняў. Гэта будзе якраз тая дапамога, пра неабходнасць якой гаварылася на з'ездзе. Планам прадугледжана шэсць камандзіровак маладых спецыялістаў на іншыя студыі.

У наступным годзе сумесна з праўленнем Саюза пісьменнікаў БССР мы намечаем правесці семінар кінадраматургаў. З беларускім кіно супрацоўнічае пакуль яшчэ мала пісьменнікаў. Няхай пісьменнікі сустрэнуцца з вядучымі кінадраматургамі краіны, рэжысёрамі, крытыкамі, абмяркуюць з імі свае планы, абмяняюцца думкамі.

Нам патрэбна прадугледзець не толькі творчую, але і вытворчую дапамогу кінастудыям. Саюз работнікаў кінематаграфіі вырашыў, у прыватнасці, звярнуцца да Міністэрства асветы рэспублікі з просьбай зрабіць дзве сталічныя школы-адзінаццацігодкі базавымі для падрыхтоўкі кадраў асвятляльнікаў, мантажнікаў, грымёраў, рабочых лабараторый і г. д. Нашы кінастудыі атрымаюць, такім чынам, з цягам часу папаўненне, знаёмае з тэхнікай кіно.

У задачу Саюза работнікаў кінематаграфіі ўваходзіць і аказанне дапамогі кінааматарам. Армія іх павялічваецца ў рэспубліцы з году ў год. План прадугледжвае такія мерапрыемствы, як абласныя нарады кінааматараў, рэспубліканскі агляд аматарскіх кінафільмаў, палепшэнне дзейнасці кансультацыйнага пункта на студыі навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў.

Асобны раздзел плана прысвечаны прапагандзе савецкага кінамастацтва. Інтэрв'ю па гэтым раздзеле даў намеснік сакратара праўлення А. Іванкоўскі.

— Бюро прапаганды Саюза работнікаў кінематаграфіі яшчэ пакуль што нельга параўнаваць з такімі ж органамі іншых творчых саюзаў, — гаворыць ён. — У нас мала вопыту. Але сёе-тое ўжо зроблена. Пастаянныя кінааўдыторыі працуюць у педагагічным і політэхнічным інстытутах, інстытуце механізацыі сельскай гаспадаркі, у клубе чыгуначнікаў у Гомелі. Лекцыі па кінамастацтву чытаюцца ва універсітэтах культуры будаўнічага трэста № 5, Палаца культуры прафсаюзаў. Усё большую папулярнасць заваёўваюць лекторыі кінатэатраў «Цэнтральны» і «Мір» у Мінску, «Чырвоная зорка» ў Магілёве.

Вось тэматыка некаторых выступленняў дзеячаў кіно перад гледачамі. М. Фігуроўскі і К. Губарэвіч падрыхтавалі лекцыю «Сучасная драматургія кіно», В. Смаль — лекцыю «Тэма Вялікай Айчыннай вайны ў фільмах апошніх год». Д. Арол выступае перад гледачамі з лекцыяй «Акцёр у сучасным кіно». Агляды па кінамастацтву зарубежных краін рыхтуюць Л. Ратнікаў, С. Прошын.

Папулярнасцю ў гледачоў карыстаюцца сустрэчы з артыстамі кіно. За апошні час сустрэліся з гледачамі артысты Тэатра імя Янкі Купалы Я. Яроменка і Р. Філіпаў, артысты студыі «Беларусьфільм» Р. Шмыроў, Ул. Пакагоўна, Ю. і А. Дубровы. Намячаецца гастрольная паездка артыстаў «Беларусьфільма» па гарадах рэспублікі.

Гледачы справядліва скардзяцца на рэдкія сустрэчы з кінаартыстамі Масквы і Ленінграда. Тут мы цалкам залежым ад бюро прапаганды Саюза работнікаў кінематаграфіі СССР. На бліжэйшыя месяцы, напрыклад, запланаваны толькі гастролі заслужанага артыста РСФСР С. Марцінсона і А. Ларыёнавай. Ёсць, аднак, надзея, што з лекцыямі пра савецкае і зарубежнае кінамастацтва выступяць у Мінску буйнейшыя кінакрытыкі Масквы.

Творчыя сустрэчы, семінары, лекторыі. Застаецца пажадаць праўленню новага саюза паспяховага ажыццяўлення намечаных мерапрыемстваў.

М. КОЎСКІ.

НЕВЫЧЭРПНАЯ КРЫНІЦА

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

і яны падаюцца вельмі абмежавана. Няма такіх прыметнікаў, як цётчын (ці цёткін), унукаў, унучкін (ці ўнучкын або ўнучыцін), пляменнікаў, пляменніччын (ці пляменнічын), брыгадзіраў, старшыніў, настаўнікаў, настаўнічын, трактарыстаў, старастаў і многіх іншых, якія з'яўляюцца не менш ужывальнымі за папярэднія.

Прыналежныя прыметнікі, утвораныя ад асноў агульных назваў жывёл у слоўніку амаль не сустракаюцца. [illegible] перакладах за прыналежным прыметнікам гэтай групы падаюцца іншы раз блізкія да іх па ўтварэнню адносныя прыметнікі: барсуковы — барсучыны, барсучы (ці барсуччын — гэта ж барсукоў), бабровы — бабрыны, [illegible] — лосевы, лосіны, трусі — [illegible], крольчы, кроліковы і г. д.

Не зусім паслядоўна падаюцца ў слоўніку дзеясловы тыпу дрыжаць, бліцаць. Так, у слоўніку знаходзім бліцаць і бліцаю, дрыжаць і дрыжаю, [illegible], але не знаходзім тыпу цурчаць і цурчаю, гучаць і гучаю і разам з тым чамусьці толькі трапяць, пішчаць, журчаць, тырчаць. А мычаць (мыкаць) зусім няма (гл. П. Панчанка: Парай, што рабіць — мычаць ці маўчаць). [illegible]

[illegible]

сама і варыянты на а: упрошваць і упрашваць, [illegible] і г. д. [illegible]

Ёсць недахопы і ў [illegible] беларускай літаратурнай мове варыянтаў дзеясловаў незакончанага трывання тыпу услухваць—услухаць, змушваць—змушаць, выводжваць—выводзіць, выношваць—выносіць, [illegible]; [illegible] дзеясловаў тыпу крутнуць, сёрбнуць і крутануць, сёрбануць, бліснуць і [illegible], пляснуць і плёскануць і аб некаторых іншых пытаннях.

УПЕРШЫНЮ ў практыцы беларускай лексікаграфіі ў «Беларуска-рускім слоўніку» зроблена спроба стылістычнага размежавання лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы. [illegible]

Стылістычнае размежаванне лексікі ў слоўніку зроблена даволі дэталёва. Уся лексіка мовы падзелена перш за ўсё на стылістычна нейтральную, што ўжываецца без абмежаванняў (тыпу ісці, гаварыць, новы, вельмі, [illegible]) і стылістычна адзначаную, ужыванне якой абмяжоўваецца якімі-небудзь умовамі зносін.

Адмяжоўваецца ад нейтральнай у першую чаргу лексіка, якая можа выкарыстоўвацца пераважна ў гутарковай мове (размоўная) [illegible] Гэта словы тыпу гамонка, дабытак, дамоўка, краска (кветка), ладны, [illegible], мудрагель, [illegible] — [illegible]

моўнай лексікі вылучаюцца групы [illegible] (жраць, дрыхнуць, лопаць, падла), якія кваліфікуюцца ў слоўніку як [illegible] (памета — груб.). Гутарковы стыль літаратурнай мовы характарызаваны ў слоўніку і значнай колькасцю [illegible] слоў тыпу крупеня, макара, малайчына, ласкатаць, угаварыць, угрунь, тхол, тудой, тамака, трасуха, трунак і г. д.

У слоўніку пададзена з адпаведнымі адзнакамі і ўстарэлая лексіка — архаізмы (ахмістрыня, васпан, курнік, тастамент, угодкі); лексіка, пашыраная да рэвалюцыі (урадпік, сотнік, соцкі, павет, воласць, прыгон, паншчына); устарэлыя словы нашага часу (нэпман, рэўком) і інш. Гэтым пластом, адносна слаба распрацаваным яшчэ ў беларускай літаратурнай мове, можна сказаць, «завяршаецца» слоўнік, калі разбіраць увесь яго канкрэтны слоўны матэрыял па ўжывальнасці.

Грунтоўна акрэслены ў «Беларуска-рускім слоўніку» эмацыянальны лексічны інвентар беларускай літаратурнай мовы, яе экспрэсіўныя сродкі, ёсць таксама падрабязныя ўказанні адносна той ці іншай галіны ўжывання спецыяльных тэрмінаў. Выклікае заўвагу (можа быць і не зусім слушную) адносна тэрмінаў адна дэталь. Беларускія абазначэнні розных відаў расліннага і жывёльнага свету маюць у слоўніку, звычайна, дзве або некалькі найбольш ужывальных у розных мясцовасцях назваў: фарэль — стронга, дурніцы — буякі, валошка — васілёк і г. д. Мэтазгодна было б, магчыма, звязаць такія адназначныя абазначэнні ўзаемнымі спасылкамі. Гэта садзейнічала б выпрацоўцы адзінства ў прыродазнаўчай наменклатуры і было б карысна для спецыялістаў адпаведных навук.

Дарэчы адзначыць, што падобныя спасылкі пры некаторых іншых катэгорыях адназначных слоў даволі пашыраны ў слоўніку. На гэтым, між іншым, трэба спыніцца больш падрабязна, таму што такія спасылкі патрабуюць вялікай увагі пры карыстанні слоўнікам. Досыць часта ў слоўніку сустракаем слоўныя артыкулы, у якіх знаходзім спасылку «см.», гэта значыць, глядзі нейкае іншае слова. Напрыклад: азнаёмліваць — глядзі азнаямляць, вартавацца — гл. вартаваць, гарканне — гл. гаркаць, гарэшнік — гл. арэшнік, клёпаны — гл. кляпаны. Пры дапамозе гэтай спасылкі ў слоўніку вырашаецца некалькі складаных задач.

Адна з галоўных задач такой спасылачнай сувязі слоў у слоўніку — гэта ўказанне на адносіны слова да лексічнай нормы літаратурнай мовы. Дзякуючы гэтаму ў слоўніку адрозніваюцца два віды звязаных паміж сабою слоў — аднолькава ўжывальныя, раўнапраўныя ў адносінах да нормы і нераўнапраўныя, інакш кажучы, такія, з якіх адно з'яўляецца літаратурным, а іншыя знаходзяцца за гэтай мяжой, не рэкамендуюцца да ўжывання.

Не растлумачана, аднак, адна дэталь у спасылачнай сувязі раўнапраўных адназначных слоў. Яны падаюцца ўсе разам звычайна ў артыкуле на слова, якое ідзе раней за астатнія ў алфавіце (у прыватнасці так павінна было б быць па логіцы, раз яны раўнапраўныя). Але часта парушаецца і гэты парадак (гл. жарабі і жарабе, а не наадварот, [illegible] і г. д.). Падобныя парушэнні [illegible] што спасылачны слоўнік кіраваўся тут нейкім іншым прынцыпам. Магчыма, што адназначныя словы даваліся разам у артыкуле на слова, якое з'яўляецца найбольш пашыраным. Аднак спраўдзіць гэта, зразумела, цяжка.

Спасылачная сувязь слоў выкарыстана таксама для больш глыбокага і эканомнага раскрыцця значэння і характарыстыкі ўжывання слоў. Гэта растлумачана ў змешчаным у слоўніку артыкуле «Як карыстацца слоўнікам».

НЕМАЛАВАЖНАЕ практычнае значэнне мае таксама граматычная характарыстыка слоў. У «Беларуска-рускім слоўніку» даюцца неабходныя ўказанні адносна прыналежнасці слоў да той ці іншай часціны мовы, у прыватнасці, у тых выпадках, калі гэта цяжка ўстанавіць пры карыстанні слоўнікам. Шэраг граматычных указанняў распрацавана да кожнай часціны мовы паасобку.

Старанна распрацавана ў слоўніку, напрыклад, адно з самых цяжкіх практычных пытанняў граматыкі — канчатак назоўнікаў мужчынскага роду ў родным склоне адзіночнага ліку. Паслядоўна даецца форма роднага склону адпаведнага назоўніка, калі яна ўжываецца толькі з канчаткам у або паралельна з канчаткам у і а, пры гэтым адзначаецца, у якіх значэннях ужываецца адзін і другі канчатак. Калі ж назоўнік мае форму роднага склону толькі з канчаткам а, яна даецца, тады, калі на канчатак пераходзіць націск (крот—крата, поп—папа) або калі пры ўжыванні формы назіраюцца якія-небудзь змяненні ў слове (дзень—дня, канец—канца, роў—рова). Забяспечаны адпаведнымі паметамі назоўнікі, якія ўжываюцца толькі ў множным або толькі ў адзіночным ліку.

Каштоўнымі з'яўляюцца, безумоўна, указанні на спосаб кіравання слоў, калі беларускае слова і яго рускі адпаведнік разыходзяцца ў гэтым.

Варта было б распрацаваць у слоўніку і некаторыя іншыя складаныя граматычныя пытанні. Такімі з'яўляюцца, напрыклад, месны склон адзіночнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду, родны склон множнага ліку назоўнікаў, першая асоба адзіночнага ліку спражэння дзеясловаў.

Шырока пададзена ў слоўніку фразеалогія. Гэта вялікае багацце нашай мовы, каштоўнейшы здабытак шматвяковай моўнай культуры беларускага народа. У слоўнік уключана таксама шмат прымавак, прыказак, народных выслоўяў.

„БЕЛАРУСКА-РУСКІ слоўнік» з'яўляецца вынікам шматгадовай працы калектыву лексікографаў Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа АН БССР на чале з народным пісьменнікам БССР акадэмікам К. К. Крапівой. Выхад у свет гэтага слоўніка — значная падзея ў культурным жыцці нашай рэспублікі.

У Мінску пачаліся выступленні групы артыстаў Дзяржцырка СССР, якая на працягу чатырох месяцаў гастраліравала ў Польскай Народнай Рэспубліцы.

У праграме — цікавы атракцыён «Сланы і танцоўшчыцы» пад кіраўніцтвам А. Карнілава, прыгуны Быкоўскія, кітайскі нумар пад кіраўніцтвам Ван-Чу, паветраная гімнастка Грынье, жанглёр на кані Віктараў і іншыя.

На здымку — нумар атракцыёна «Сланы і танцоўшчыцы».

Фота Ул. КРУКА.

НА БРАТНІХ МОВАХ

У Маскве ў выдавецтве «ДЕТГИЗ» выйшаў зборнік твораў Якуба Коласа на рускай мове пад назвай «Мой дом». Сюды ўвайшлі вершы народнага паэта «Усход сонца», «Песня аб вясне», «Летам», «Лес», «Гусі», «Дуб», «Мой дом», «Першы заработак», «Доля батрачкі» і інш., урывак з паэмы «Сымон-музыка», пяць раздзелаў з паэмы «Новая зямля». Пераклалі іх на рускую мову М. Ісакоўскі, С. Гарадзецкі, П. Сямынін, Б. Ірынін, М. Гарулёў і інш.

Уступны артыкул да гэтага зборніка напісаў М. Лужанін.

Супрацоўнікі выдавецтва, якія прымалі ўдзел у выданні гэтай кнігі, на экземпляры, прысланым у Літаратурны музей Якуба Коласа АН БССР, напісалі:

«Мы вельмі любім звонкую ліру вялікага паэта Беларусі Якуба Коласа і просім музей яго імя ў Мінску прыняць ад нас гэты скромны падарунак».

У Рызе ў Латвійскім дзяржаўным выдавецтве выйшла аповесць Якуба Коласа «Дрыгва». Пераклаў яе на латышскую мову вядомы латвійскі пісьменнік Ю. Ванаг.

М. БАЗАРЭВІЧ.

НА ПАПЕРЫ І КАЛЬЦЫ

У пакоі цішыня. Схіліўшыся над сталамі, працуюць людзі. Аркушы паперы не месцяцца на сталах. Гэта не звычайныя лісты. Тонкія лініі алоўка вымалёўваюць на ватмане планы жылых будынкаў, палацаў, заводаў. Тут — майстэрня архітэктараў і праекціроўшчыкаў буйнейшай творчай арганізацыі рэспублікі Белдзяржпраекта. Спыніліся ля аднаго стала. За ім працуе малады архітэктар С. Філімонаў. Тры гады назад ён скончыў Беларускі політэхнічны інстытут. Мы папрасілі расказаць, над чым ён працуе.

— Перад вамі праект вялікай кінаканцэртнай залы, — расказвае С. Філімонаў. — Мы стварылі яго разам з архітэктарам М. Драздовым. Спачатку гэта быў праект панарамнага кінатэатра. Аднак жыццё змяніла нашы планы. І гэта не выпадкова. У нашай сталіцы няма вялікага, утульнага і зручнага памяшкання, дзе можна было б праводзіць канцэрты або сустрэчы, сходы ці з'езды. Яны звычайна праходзяць у памяшканнях тэатраў, што нязручна і, самае непрыемнае, парушае планы тэатральных калектываў. Гэта прымусіла нас перагледзець праект і скласці яго з улікам патрабаванняў часу.

Зірніце на праект. Будынак вырашаны ў сучасным стылі — са шкла і лёгкіх буйнапанельных блокаў. У сярэдзіне яго нам удалося пазбавіцца ад калон і непатрэбных пераборак. Гэта спрые павелічэнню святла і прасторы. У цокальным паверсе размесцяцца гардэробы і службовыя памяшканні. Першы паверх — вялікае фае. Тут будзе месца і для прапагандыстаў новых кніг, і для буфетаў, а калі трэба — аматараў бальных танцаў. Такое ж фае будзе і на другім паверсе. У глядзельную залу можна будзе трапіць з абодвух паверхаў. Некалькі слоў аб ёй. Умяшчальнасць яе — 2 500 чалавек. У зале будзе добрая акустыка і, самае галоўнае, можна будзе добра бачыць з любога месца. Спецыяльныя ўстаноўкі створаць уласны адзіны клімат. Гэта значыць, тэмпература і вільготнасць паветра будуць пастаянныя, не залежныя ад надвор'я. У кожным крэсле будуць устаноўлены апараты, якія дазволяць слухаць выступленні ў перакладзе з пяці замежных моў.

Сцэна канцэртнай залы вялікая. Шырыня яе больш 30 метраў, глыбіня — 15 метраў. На ёй зможа выступіць хор з пяцісот чалавек.

Да ўсяго сказанага варта дадаць, што зала будзе прыстасавана для прагляду шырокаэкранных кінафільмаў, тэлетрансляцый. Вас цікавіць, дзе будзе пабудаваны гэты будынак? Пакуль што сказаць цяжка. Магчыма, на плошчы імя Ул. І. Леніна...

Мы прайшліся па майстэрні. Шмат цікавых праектаў стварылі і другія архітэктары. Пакуль што гэта толькі праекты на паперы і кальцы. Хутка іх перададуць будаўнікам.

М. АЎГУСЦІНОВІЧ.

На здымку — праект кінаканцэртнай залы.

ВЕЧАР БЕЛАРУСКАЙ ПАЭЗІІ

Шэсць год працуе Елізаўская гарадская бібліятэка Асіповіцкага раёна. Яна мае багаты кніжны фонд—каля дзесяці тысяч тамоў літаратуры. І чытачоў у нас нямала—1 200 чалавек.

Савет нашай бібліятэкі шмат увагі аддае прапагандзе твораў беларускіх пісьменнікаў. Мы праводзім літаратурныя вечары, канферэнцыі чытачоў, агляды навінак і г. д. На сустрэчу з чытачамі да нас прыязджалі пісьменнікі М. Аўрамчык, П. Броўка, П. Панчанка, І. Шамякін і іншыя.

А нядаўна ў нас адбыўся цікавы вечар беларускай паэзіі. Усім спадабаўся даклад настаўніцы Н. Купрыянчык, якая гаварыла аб ролі паэтычнага слова ў нашым жыцці. І чытачы, кожны па-свойму, выказвалі свае думкі. Настаўніца школы рабочай моладзі А. Клекта, актыўныя чытачы бібліятэкі вучаніцы Л. Гараўская, М. Адамовіч, пенсіянер Г. Шуманскі, лабарантка шклозавода Г. Паркалава, рабочы гэтага ж завода Н. Закрэўскі і іншыя чыталі вершы беларускіх паэтаў.

Удзельнікі мастацкай самадзейнасці Л. Хашкоўская, Т. Гліцэвіч, вучні 9 і 10 класаў выканалі песні на словы беларускіх паэтаў.

Усе, хто прысутнічаў на вечары, былі задаволены. А назаўтра многія чытачы прыйшлі ў бібліятэку па кнігі беларускіх паэтаў.

А. МАТУСЕВІЧ,
загадчыца Елізаўскай гарадской бібліятэкі Асіповіцкага раёна.

ТЭАТРАЛЬНАЯ ХРОНІКА

✦ Калектыў Беларускага тэатра імя Янкі Купалы паказаў гледачам сталіцы новы спектакль па п'есе В. Розава «Перад вячэрай».

Рэжысёр спектакля М. Тэр-Захарава. Мастак Л. Батурын.

У спектаклі заняты артысты Б. Платонаў, Р. Кашэльнікава, Ул. Дзядзюшка, Л. Шынко, З. Зубкова, М. Федароўскі, П. Пекур, З. Браварская, а таксама студэнты 4 курса тэатральна-мастацкага інстытута Ул. Траццякоў і А. Бендава.

Гледачы сталіцы цёпла сустрэлі новую работу купалаўцаў.

✦ У Магілёўскім абласным тэатры адбылася прэм'ера камедыі «З каханнем не жартуюць» Кальдэрона. Пастаноўшчык спектакля — малады рэжысёр Л. Жалук, мастак М. Волахаў.

У спектаклі заняты артысты В. Кабатнікава, І. Мядзведзеў, Н. Яфрэменка, Ю. Труханаў, Р. Сакалова, Л. Мядзведзева, І. Рубанаў, Г. Кузьменка, М. Мацюшэўскі.

✦ Калектыў Гомельскага абласнога драматычнага рускага тэатра шырока практыкуе паказ сваіх спектакляў на сцэнах палацаў культуры, калгасных, саўгасных клубаў і ў раённых дамах культуры.

Прэм'ера «Ленінградскі праспект» І. Штока з вялікім поспехам паказана на сцэнах палацаў культуры завода «Гомсельмаш» і шклозавода ў Касцюкоўцы. Гэты ж спектакль з поспехам прайшоў на клубнай сцэне ў фабрычным раёне г. Рэчыцы. Працоўныя Мазыра цёпла сустрэлі спектакль «Угрум-рака».

Пастаноўка «Ленінградскі праспект» паказана на сцэнах раённых дамоў культуры Рагачова, Хойнік, Чачэрска, калгаса «Абарона» Добрушскага раёна. Добра сустрэлі артыстаў і ў саўгасе «Дняпровец» Лоеўскага раёна. Тут былі пастаўлены спектаклі «Пад адным небам» і «Ленінградскі праспект».

Толькі за два апошнія месяцы драматычны тэатр зрабіў 30 выездаў у раёны вобласці.

ХРЫСТОС У РОЛІ СПРЫНТЭРА

Вось ужо два месяцы ў Ватыкане ідзе нарада царкоўных бонзаў — чарговы Усяленскі сабор каталіцкай царквы. Не трэба здзіўляцца, што яго пасяджэнні цягнуцца так доўга. Гісторыі вядомы выпадкі, калі падобныя саборы расцягваліся на некалькі гадоў. Усё залежыць ад таго, якія задачы ставяць перад сабой «айцы царквы».

На гэты раз Ватыкан замахнуўся ні больш ні менш, як... на ўвесь сацыялістычны лагер! Яго кіраўніцтва заявіла, што «царква мяркуе стварыць праграму для дзейнасці, якая замяніла б праграму камуністаў». Можна адразу сказаць, што занадта доўга давядзецца сядзець «святым айцам» у Ватыкане. Але не будзем загадзя хваляваць каталіцкіх саноўнікаў і лепш паглядзім, як яны збіраюцца ажыццявіць свой намер.

Работа сабора трымаецца ў строгім сакрэце. Гэта і зразумела: калі няма аб чым гаварыць, то лепш за ўсё памаўчаць. Аднойчы толькі маўчанне вырашыў парушыць сам папа Іаан XXIII. Ён выступіў з кароткай прамовай, у якой ахарактарызаваў вынікі работы сабора. Гэты папа лічыцца «самым памяркоўным», што ён і імкнуўся давесці ў сваім выступленні. Папа заявіў: «Я не маю намеру абмяркоўваць асноўныя моманты дактрыны святой царквы, таму што лічу гэта паўтарэннем...»

Брава, святы айцец! Даўно пара спыніць абмеркаванне таго, што стала ўжо прадметам анекдотаў. Але ж папа на тое і папа, каб караць за грахі зямныя ўсіх, у тым ліку і сябе. Пачаўшы так аптымістычна, папа не стрымаўся і сам сябе высек: «Мэта сабора ў тым, каб данесці ў прамяністай форме да ўсіх людзей нашага часу вучэнне царквы, улічваючы памылкі, патрабаванні і патрэбы сучаснай эпохі».

Значыць, абмяркоўваць свой катэхізіс нельга, гэта вельмі небяспечна, — а раптам адкрыюцца дзіркі! І ў той жа час распаўсюджваць яго трэба, бо гэта якраз той від дурману, у якім больш за ўсё адчувае патрэбу капіталізм.

Папа заявіў: «Хрыстос параўнаў сваю царкву з бліскучым светачам, які, быў нейшаму акружаны зззяючым арэолам». Але ў той жа час папа разумее, што Хрыстос даўно перастаў быць пудзілам, якога баяліся не толькі маленькія дзеці, а часам і лепшыя розумы чалавецтва. Здань Хрыста паблякла ў пару магутнага росквіту навукі і тэхнікі. І вось Іаан XXIII адкрыта прызнаецца: «Сабор імкнецца галоўным чынам да таго, каб свяшчэннае хрысціянскае веравучэнне распаўсюджвалася ў самай эфектыўнай форме». Калі выказаць гэтую сентэнцыю прасцей, яна прагучыць вядомай прыказкай: «На бога спадзявайся, ды і сам не зявай».

Словам, адклаўшы ў бок трэбнікі, састарэлыя ксяндзы пачынаюць зубрыць асновы фізікі і геаметрыі, каб затым, асяніўшы іх крыжам, пусціць у справу. У адказ на палёты савецкіх касманаўтаў Ватыкан стварае «навуковую» тэорыю «расшырэння Сусвету». Гэтая тэорыя павінна з'явіцца адказам на пытанне, чаму касманаўты «не сустрэлі ў космасе бога». Адказ просты: «Сусвет пашыраецца і бог лётае ў ім свабодна. Калі ўчора ён быў там, дзе сёння лётаюць касманаўты, дык заўтра ён будзе ўжо ў іншым месцы».

Даручыўшы богу вучыцца якасцям спрынтэра, яго саноўныя слугі заняты цяпер новай праблемай: што здарыцца, калі бог усё-такі выдыхнецца і чарговая касмічная ракета ў яго трапіць. Ногі бога старэчыя і доўга ён не здолее бадзяцца ў завоблачных вышынях. І тут ксяндзы знайшлі выйсце. Аказваецца, бога ўбачыць не так проста, ён даступны толькі тым, хто свабодны ад зямных грахоў. А паколькі ўсялякі, хто адважыўся пакінуць зямлю,— грэшнік, то і тут усё ў парадку— бог можа спаць спакойна...

Два факты характарызуюць дзейнасць каталіцкай царквы на сучасным этапе. З аднаго боку — намаганне стрымаць тэмп часу, захаваць свой уплыў на армію веруючых, дзеля чаго і робяцца новыя ін'екцыі ў старэчае цела рэлігійнай ідэалогіі. З другога — вымушанае прызнанне сваёй бяссільнасці захаваць нават тое, што пакуль яшчэ ёсць, і поўная капітуляцыя перад няспынным прагрэсам чалавечага розуму. Струхлелая сямейная пара — імперыялізм і царква — задыхаюцца ў перадвальнічнай атмасферы наступаючага чалавечага вызвалення.

І. АНТАНОВІЧ,
навуковы супрацоўнік Акадэміі навук БССР.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР выказвае глыбокае спачуванне паэтэсе Эдзі Агняцвет з прычыны напаткаўшага яе гора — смерці маці.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу

АТ 10276

Друкарня выдавецтва «Звязда».